

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

Journal of Social Science and Cultural

P-ISSN: 2697-6269 ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2562)

วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม การศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และ วัฒนธรรม

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของ บุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการ พิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตาม หลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน บทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกอง บรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน)

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มิถุนายน ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม – ธันวาคม

เจ้าของ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

572 ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

ที่ปรึกษา

พระเทพปัญญาสุธี

รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก รักษาการเจ้าคณะอำเภอเฉลิมพระเกียรติ

ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

บรรณาธิการบริหาร

นางสาวปญญาดา จงละเอียด

ผู้อำนวยการส่วนงานสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

พระครูอรุณสุตาลังการ, ผศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

พระสาโรจน์ ธมมโสโร

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชภาพรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. ธีระพงษ์ สมเขাইใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. พิระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระมหาศกดิ์ดา สิริเมธี

เลขานุการศูนย์ส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา วัดวังตะวันตก

พระมหาอภิรักษ์ นนทภาณี

ผู้ช่วยเลขานุการศูนย์ส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา วัดวังตะวันตก

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

วัดสระเรียง

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระบุญญฤทธิ์ ภัททจารี

สำนักสงฆ์วัดนาสนธิ์

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลามีชัย

ฝ่ายกฎหมาย

นางสาวฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

จัดรูปเล่ม

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031 โทรสาร. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 1 ประจำปีพุทธศักราช 2562 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เป็นบทความวิจัยจำนวน 5 เรื่อง เล่มนี้เป็นปีที่ 3 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

๒/๗๖๑๓๑

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด
บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ฉ)

บทความวิจัย : Academic Article

แนวทางการส่งเสริมจิตสำนึกหลักพิธีกรรม 5 ในสังคมไทยปัจจุบัน GUIDELINES FOR THE CULTIVATE CONSCIOUS OF THE FIVE SACRIFICES (PHALEEKHUMMA) IN THAI SOCIETY AT PRESENT <i>พระมหาอภิพล อภิพลโ, พระครูโกศลธรรณกิจ และสวัสดิ์ อโณทัย</i>	1
บทบาทการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สัจต ปณญาวุโธ) THE SOCIAL DEVELOPMENT ROLE OF PHRAPHROMJARIYAJARN (SAHAD PANYAWUTHO) <i>พระมหาสุชัย มหาคมวิโร, พระครูอรุณสุตาลังการ และเดชชาติ ตริทรัพย์</i>	17
ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการในเขตองค์การบริหารส่วน ตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช THE FACTORS AFFECTING DEVELOPMENT FOR THE QUALITY LIFE OF THE DISABLED IN KOMPANGSOA SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANINZATION MUEANG DISTRICT NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE <i>พรทิพย์ แทนทอง, เดชชาติ ตริทรัพย์ และประเวศ อินทองปาน</i>	29
ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลกำแพงเขา อำเภ เมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช FACTORS AFFECTING FOR DEVELOPMENT TO LIFE QUALITY OF THE ELDER IN KAMPEANGSOA SUB DISTRICT, MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE <i>พระสิทธิชัย ชยานนุโ, เดชชาติ ตริทรัพย์ และประเวศ อินทองปาน</i>	41

**โรงเรียนวัวชนและภูมิปัญญาการจัดการค่ายกีฬาวัวชนเพื่อการแข่งขันทาง
การค้า กรณีศึกษา สนามกีฬาชนโคบ้านปากพล ตำบลนาปะขอ อำเภอบาง
แก้ว จังหวัดพัทลุง**

54

FIGHTING-BULL SCHOOL AND THE FOLK WISDOM OF MANAGEMENT THE FIGHTING-
BULL SPORT CAMP FOR COMMERCIAL COMPETITION, A CASE STUDY: FIGHTING-
BULL STADIUM IN PAGPOL VILLAGE, NPAKHOE, BANGKAEW, PATTHALUNG

ทิพวรรณ หมั่งห้อง, จิตติมา ดำรงวัฒนะ, อุดมศักดิ์ เดโชชัย และเดโช แชน้ำแก้ว

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

68

แนวทางการส่งเสริมจิตสำนึกหลักพิธีกรรม 5 ในสังคมไทยปัจจุบัน*
GUIDELINES FOR THE CULTIVATE CONSCIOUS
OF THE FIVE SACRIFICES (BALIKAMMA)
IN THAI SOCIETY AT PRESENT

พระมหาอภิพล อภิพลโ

Phramaha Apipon Apiphalo

พระครูโกศลอรธกิจ

Phrakrukosalatthakit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

สวัสต์ อโนทัย

Sawat Anothai

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University, Thailand

E-mail: apipon_256@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดในเรื่องของการสร้างจิตสำนึก 2) ศึกษาหลักพิธีกรรม 5 ที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท และ 3) เสนอแนวทางการส่งเสริมจิตสำนึกในหลักพิธีกรรม 5 ในสังคมไทยปัจจุบัน เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึก เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเป็นตัวแทนผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับหลักพิธีกรรมเรื่องพิธีกรรม 5 ได้แก่ 1) กลุ่มพระสงฆ์ และ 2) กลุ่มประชาชนทั่วไป จำนวน 15 รูป/คน โดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) การสร้างจิตสำนึก เป็นการเรียนรู้และตระหนักถึงความรู้สึกนึกและให้ความสำคัญ เน้นการสอนจริยธรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึก มี 3 ด้าน ได้แก่ 1.1) ด้านพุทธพิธี การได้รู้หรือการมีประสบการณ์ตรง 1.2) ด้านจิตพิธี ความรู้สึกทางจิตใจ ความสนใจหรือใส่ใจในสิ่งที่ดี และ 1.3) ด้านทักษะพิธี พฤติกรรมหรือการแสดงออกจากผล การเรียนรู้หลังจากการมีประสบการณ์กับสิ่งเร้า 2) หลักพิธีกรรม 5 ประกอบด้วย 2.1) ญาติพิธี ได้แก่ สงเคราะห์ญาติ ใครตกทุกข์ได้ยาก เข้ามาขอความช่วยเหลือก็ไม่ดูตาย 2.2) อดิธิพิธี ได้แก่ การต้อนรับแขก การฝึกตนเองให้เข้าสังคม 2.3) ปุพพเปตพิธี ได้แก่ การทำบุญอุทิศกุศลให้กับผู้วายชนม์ 2.4) ราชพิธี ได้แก่ การบริจาคทรัพย์ช่วยเหลือประเทศชาติ และ 2.5) เทวตาพิธี ได้แก่ การทำบุญอุทิศให้กับเทพที่ปกป้องรักษา 3) แนวทางการส่งเสริมคือ 3.1) ด้านพุทธพิธี ศึกษาหา

* Received 13 January 2019; Revised 23 February 2019; Accepted 3 April 2019

ความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม 3.2) ด้านจิตพิสัย สร้างจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองที่ดี และ 3.3) ด้านทักษะพิสัย การปฏิบัติตนตามหลักธรรม ประเพณี และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: แนวทางส่งเสริม, จิตสำนึก, หลักพิธีกรรม 5, สังคมไทย

Abstract

The purposes of this study were: 1) to study the concept of the cultivate conscious 2) to study the principles of five sacrifices (Balikamma) that appears in Theravada Buddhism scriptures and 3) to study concept of principles of five sacrifices (Balikamma) in Thai society at the present. The study was quantitative research method by the document and in-depth interviews. Select purposive sampling group to represent people with knowledge about five sacrifices (Balikamma) such as: 1) Buddhist's monk and 2) normal persons for total 15 persons. By analyzing the content and summarizing The research was found that: 1) To cultivate conscious from learning and realize feeling love to other important things, emphasis is placed on teaching ethics in order to raise awareness among learners within 3 parts such as: 1.1) cognitive domain, learning or hand on experience, 1.2) affective domain, psychological feelings or focusing with something, and 1.3) psychomotor domain or expression is the result of learning that occurs after having direct experience with stimuli. 2) The principles of five sacrifices (Balikamma) included with 2.1) Yati Phalee mean give a helping hand to relative who have a trouble, 2.2) Atithi Phalee mean welcoming visitors, self-training to socialize, 2.3) Pubpha Pata Phalee mean making merit and offering to the dead person, 2.4) Racha Phalee mean donation to the country, and 2.5) Thawata Phalee mean making merit dedicated to the deity that protect us. 3) The promotion guidelines are: 3.1) cognitive domain, study for both secular and moral knowledge, 3.2) affective domain, creating a good citizenship consciousness, and 3.3) psychomotor domain, Follow the principles, traditions and religious rituals of Buddhism.

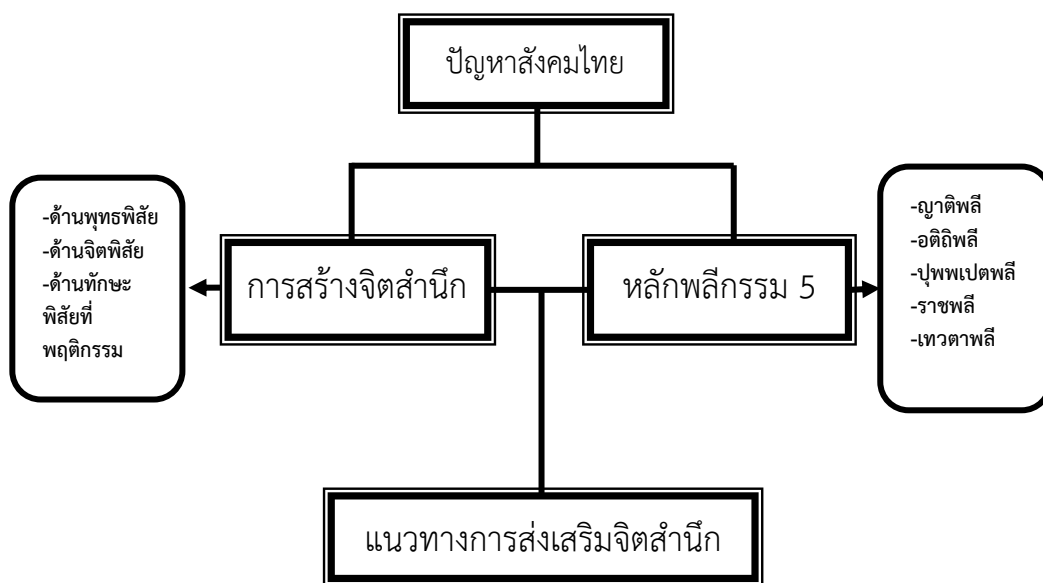
Keywords: Promotion Guideline, Conscious, Five Sacrifices (Balikamma), Thai Society

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามกระแสวัฒนธรรมตะวันตกที่มาพร้อมกับปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย เมื่อสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนสังคมโลกเปลี่ยนไป ส่งผลให้ช่วงที่ผ่านมาประชากรไทยส่วนใหญ่ยังมีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะ ดังปรากฏในผลการสำรวจด้านคุณธรรมจริยธรรมต่าง ๆ จากการสำรวจโดยศูนย์คุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม องค์การมหาชน, 2561) พบว่า ปัญหาความซื่อสัตย์สุจริต ทุจริตคอรัปชั่น เป็นปัญหาที่มีความรุนแรงมากที่สุด (ระดับความรุนแรง 4.13 จากคะแนนเต็ม 5.00) และจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขปัญหามากที่สุด รองลงมาคือปัญหาจิตสำนึกสาธารณะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม ซึ่งอาจสะท้อนการเปลี่ยนไปของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่มีค่านิยมยึดตนเองเป็นหลักมากกว่าการคำนึงถึงสังคมส่วนรวม ยุทธศาสตร์ชาติให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาต่าง ๆ ของประเทศในระยะยาว โดยการพัฒนาประชากรที่ดีและสมบูรณ์นั้น นอกจากการยกระดับในด้านสุขภาวะและด้านทักษะการศึกษาแล้ว จะต้องพัฒนาด้านค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดี ของประชาชนทุกกลุ่มวัยควบคู่กันไปด้วย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ ในการพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัย ให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ การปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรม เป็นรากฐานที่สำคัญต่อการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ (สมเดช นามเกต, 2561) โดยต้องสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม โดยใช้กลไกทางสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน วัด ชุมชน และสื่อ ในการปลูกฝังค่านิยมวัฒนธรรม ความซื่อสัตย์ วินัย คุณธรรม จริยธรรม การยึดมั่นในสถาบันหลัก ความรักชาติและความภาคภูมิใจในความเป็นชาติ และส่งเสริมให้คนไทยมีจิตสาธารณะ จิตอาสา รวมทั้งจิตสำนึกร่วมด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม (ศูนย์คุณธรรม องค์การมหาชน, 2561) ดังนั้น หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่สามารถจะทำให้มนุษย์มีคุณธรรม ปฏิบัติตามหลักธรรมเห็นคุณค่าของตนเอง โดยเฉพาะหลักธรรมที่เกี่ยวกับความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ได้แก่ การพลีกรรม ในทางพระพุทธศาสนา คือ สละเพื่อช่วยหรือบูชา หมายถึง การจัดสรรสละรายได้ หรือทรัพย์บางส่วนเป็นค่าใช้จ่ายประจำ สำหรับการทำหน้าที่เกื้อกูลต่อผู้อื่นและการสงเคราะห์ช่วยเหลือกันในด้านต่าง ๆ ฉะนั้น ความรู้ความเข้าใจ ถึงการเสียสละ ช่วยเหลือ ในเรื่องพลีกรรมทางหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท จะช่วยก่อให้เกิดความสอดคล้องกัน จึงจะนำพาชีวิตไปสู่ความเจริญงอกงามได้อย่างถูกต้อง การประพฤติปฏิบัติที่มนุษย์จำเป็นต้องทำแต่การกระทำนั้นจะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับกำลังของผู้ทำและสงเคราะห์ให้แก่สังคมมากน้อยแค่ไหนกับการที่เราอยากได้บุญได้กุศลตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา เพราะเหตุเป็นปัจจัยให้พวกมนุษย์ที่เกิดมาเป็นมนุษย์ที่ปรากฏความเลวและ

ความประณีต เพราะมีปัญหาในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและสงสัยต่อเหตุการณ์ที่ปรากฏแก่มนุษย์ที่เกิดขึ้นแล้ว มีอะไรหลายอย่างที่ไม่เหมือนกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2540) ซึ่งแนวทางส่งเสริมการสร้างจิตสำนึก หมายถึง การปลูกฝัง อบรม การฝึกปฏิบัติการได้เห็นตัวอย่างที่ชวนให้ประทับใจ ปัจจัยเหล่านี้ค่อย ๆ โน้มนำใจของบุคคลให้เกิดจิตสำนึกที่ถูกต้องและการสร้างจิตสำนึกต่อส่วนรวมให้เกิดขึ้น จำต้องอาศัยสถาบันทางสังคมหลายส่วนเข้ามาร่วมมือ เช่น สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันครอบครัว เป็นต้น (วรรณภา สันป่าแก้ว, 2556)

ดังนั้น การสร้างจิตสำนึก จากการเรียนรู้และตระหนักถึงความรู้สึกและให้ความสำคัญต่อสิ่งต่าง ๆ ต้องเน้นการสอนจริยธรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึก จากประเด็นข้างต้นทำให้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า หาหนทางต่าง ๆ โดยการสืบค้น ศึกษาวิเคราะห์ นำหลักพุทธศาสนาเถรวาท อันได้แก่ แนวคิดทางพระพุทธศาสนาเป็นหลัก มีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์เพื่อตอบปัญหาสำคัญที่ว่า เราจะมีวิธีการอย่างไร ให้ได้ความรู้ความเข้าใจ ในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อสร้างความสงบสุขสู่เป้าหมายสูงสุดต่อไป ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของแนวทางการส่งเสริมจิตสำนึก

จากภาพที่ 1 แนวทางการส่งเสริมจิตสำนึก ประกอบด้วย 1) การสร้างจิตสำนึก มี 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านพุทธพิธี 2) ด้านจิตพิธี และ 3) ทักษะพิธีที่พฤติกรรม และ 2) หลักพิธีกรรม 5 ประกอบด้วย 1) ญาติพิธี 2) อดีตพิธี 3) ปุพพเปตพิธี 4) ราชพิธี และ

5) เทวตาพลี ปัจจัยต่าง ๆ นำไปสู่กระบวนการวิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดีงามต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดในเรื่องของการสร้างจิตสำนึก
2. เพื่อศึกษาหลักพิธีกรรม 5 ที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมจิตสำนึกในหลักพิธีกรรม 5 ในสังคมไทยปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมจิตสำนึกหลักพิธีกรรม 5 ในสังคมไทยปัจจุบัน โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขต

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้ที่มีความรู้ในเรื่องพิธีกรรม 5 และผู้ที่ทำการศึกษาเรื่องพิธีกรรม 5 มากกว่า 5 ปีขึ้นไป แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มพระสงฆ์ และ 2) กลุ่มประชาชนทั่วไป จำนวนทั้งหมด 15 รูป/คน

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยเกี่ยวข้องกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาในเรื่องของพิธีกรรม 5 ประการ และหลักธรรมจากพระไตรปิฎก อรรถกถา

1.3 ด้านสถานที่ คือ พื้นที่เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ โดยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญที่ทำการศึกษาเรื่องพิธีกรรม 5 มีระยะเวลา 10 ปีขึ้นไป จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงและครอบคลุมเนื้อหา โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.78 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูลเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของงานวิจัย คือ นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, L. J., 1990) เท่ากับ 0.95 และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การสร้างจิตสำนึกด้วยหลักพิธีกรรม 5 และ 3) แนวทางการส่งเสริมจิตสำนึกในหลักพิธีกรรม 5 นำผลการสัมภาษณ์ที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้วิธี Content Analysis และสรุปผลโดยภาพรวม

3. การเก็บข้อมูล คือ แบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ระยะที่ 2 การสร้างและตรวจสอบการสร้างจิตสำนึกด้วยหลักพิธีกรรม 5 และระยะที่ 3 นำเสนอแนวทางการส่งเสริมจิตสำนึกในหลักพิธีกรรม 5

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยนำผลการวิจัยที่ได้มาจัดเรียงเป็นหมวดหมู่ แล้วบรรยายเนื้อหาตามความจริงที่ปรากฏขึ้นโดยต้องอ้างอิงกรอบแนวคิดทฤษฎี และสรุปเป็นภาพรวม

ผลการวิจัย

การศึกษาแนวคิดในเรื่องของการสร้างจิตสำนึก พบว่า จากการสร้างจิตสำนึก เป็นจิตฝ่ายที่ดีที่เกิดจากการเรียนรู้และตระหนักถึงความรู้สึกรักและให้ความสำคัญต่อสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น โดยเน้นการสอนจริยธรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึก ดังคำที่ว่า

“การสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการป้องกันการทุจริต ประพจน์มิชอบ ตามหลักคุณธรรมความดีและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันขององค์กร ด้วยกระบวนการพัฒนาแก้ไขปัญหาย่างมีส่วนร่วมของทุกระดับ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในภาพลักษณ์ที่ดี การสร้างจิตสำนึกจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ควรบ่มเพาะตั้งแต่เด็ก ๆ” (วันนา ใจริน, 2562)

ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลเป็นผลลัพธ์เชิงคุณลักษณะทางจิตใจของมนุษย์ที่ก่อรูปขึ้น ผ่านกระบวนการเรียนรู้ของบุคคล มี 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านพุทธิพิสัย หมายถึง การได้รับรู้หรือการมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมผ่านประสาทสัมผัสต่าง ๆ ทำให้บุคคลรู้จักหรือระลึกถึงมีความเข้าใจสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้สามารถวิเคราะห์และประเมินคุณค่าของสิ่งดังกล่าวได้และนำไปสู่การก่อรูปของจิตสำนึก

2. ด้านจิตพิสัย หมายถึง ความรู้สึกทางจิตใจ อันได้แก่ การมีความสนใจ หรือใส่ใจในสิ่งดังกล่าว โดยมีปฏิริยาสนองตอบการเห็นหรือให้ คุณค่า การจัดระบบของคุณค่า และสร้างเป็นคุณลักษณะนิสัยที่นำไปสู่จิตสำนึก

3. ด้านทักษะพิสัย หมายถึง พฤติกรรม หรือการแสดงออกที่สามารถจะสังเกตรูปแบบความประพฤติได้อย่างชัดเจนที่เรียกว่า บุคลิกภาพ จิตสำนึกของบุคคลจึงเป็นผลการเรียนรู้ ที่เกิดขึ้นหลังจากการมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งเร้า การรับรู้ในส่วนนี้ได้ก่อรูปขึ้นในจิตใจของบุคคล ในรูปของความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเป็นคุณลักษณะทางจิตที่ก่อรูปผ่านกระบวนการทางปัญญาเป็นปฏิริยาตอบสนองต่อปรากฏการณ์ทางสังคม

ทั้งนี้ การเสริมสร้างจิตสำนึกจะต้องเกิดขึ้นได้จากการคลุกคลีอยู่กับความถูกต้อง การปลูกฝัง อบรม การฝึกปฏิบัติการให้เห็นตัวอย่าง ที่ชวนให้ประทับใจ ปัจจัยเหล่านี้จะค่อย ๆ โน้มนำใจของบุคคลให้เกิดจิตสำนึกที่ถูกต้องและเกิดการสร้างจิตสำนึกต่อส่วนรวม

การศึกษาหลักพิธีกรรม 5 ที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า หลักพิธีกรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาส่วนมากปรากฏในรูปหลักความเชื่อที่เกี่ยวกับการบวงสรวงเพื่อทำพิธีกรรม อันเกิดจากการไม่รู้และไม่เข้าใจ เป็นเรื่องราวในชาดก ต่อมา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสพระธรรมเทศนานี้ไว้ เพื่อเป็นหลักในการครองเรือน หลักในการใช้ชีวิตทางโลกจะได้ปรับตัวให้เข้ากับสังคมโลก ไว้ว่า เมื่อขยันทำมาหากิน มีสมบัติมากมายแล้ว ให้หาทางป้องกันอันตรายที่เกิดจากไฟ น้ำ ไข้ราซการ โจร หรือทายาพผู้ไม่เป็นที่รัก อาจจะมาถึงขโมย จี้ ปล้นเอาไป ต้องรู้จักทำตนให้ได้รับความปลอดภัยจากภัยเหล่านั้น ด้วยการทำพิธีกรรม 5 อย่าง ซึ่งเป็นการประกันชีวิตอย่างนักปราชญ์บัณฑิตในทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง พิธีกรรม 5 (อง.ปญจก (ไทย) 22/41/50) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ประกอบด้วย

1. ญาติพิธี คือ สงเคราะห์ญาติ ใครตกทุกข์ได้ยาก เข้ามาขอความช่วยเหลือก็ไม่ต้องอาย รับหาทางช่วยเหลือเกื้อกูลกันไป ทำแล้วเป็นที่รักของหมู่ญาติ

2. อดิธิพิธี ต้องรู้จักการต้อนรับแขก เป็นมนุษยสัมพันธ์ที่สำคัญ ต้องฝึกตนเองให้เข้าสังคมได้อย่างเหมาะสม เมื่อแขกมาเยี่ยมต้องทำให้แขกรู้สึกสบายใจอบอุ่นใจ เหมือนอยู่ที่บ้าน ยามแขกกลับไปจะได้คิดถึง มิตรภาพอันดีงามก็จะกลายเป็นเกลียวสัมพันธ์ที่กระชับแน่นมั่นคงตลอดไป เราจะเป็นที่รักของเพื่อนมนุษย์ทุก ๆ คน ความเคารพในการต้อนรับปฏิสันถารนี้ เป็นหนึ่งในคารวะ 6 อย่าง ที่พระพุทธองค์ทรงให้ความสำคัญมาก เพราะเป็นเส้นทางสู่ความสุขและความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต

3. ปุพพเปตพิธี ทำบุญอุทิศกุศลให้กับผู้วายชนม์ เพราะในสังสารวัฏอันยาวไกลนี้ ผู้ที่ไม่เคยเกิดเป็นญาติกันนั้นไม่มี ญาติของเราที่ตายไปแล้ว ไม่ว่าจะไปเกิดที่ไหนกันบ้าง เมื่อเราพอมีทรัพย์สมบัติ ต้องรู้จักนำออกมาทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้หมู่ญาติเหล่านั้น ตั้งแต่ทำบุญอุทิศให้บิดามารดา ปู่ ย่า ตา ทวด และบรรพบุรุษทั้งหลาย หากญาติเหล่าใดที่ประมาทไม่ได้สั่งสมบุญไว้ ต้องตกไปในอบายภูมิ ถ้าอยู่ในสถานะที่พอจะรับบุญได้ เขาจะได้พ้นจากอภายภาพของความทุกข์ทรมานนั้น หรือที่มีความสุขอยู่แล้วก็จะได้รับความสุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป และถึงแม้ยังตกอยู่ในนรก ไม่สามารถมารับส่วนบุญส่วนกุศลของเราได้ เมื่อพ้นภาวะของสัตว์นรกไปแล้ว ก็สามารถที่จะมารับบุญที่เราทำไว้ให้ได้

4. ราชพิธี คือ การบริจาคทรัพย์ช่วยเหลือประเทศชาติ เช่น การเสียภาษีอากร เป็นต้น ช่วยกันพัฒนาประเทศชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรือง ผู้รู้ได้กล่าวไว้ว่า เมื่ออาศัยร่มเงาของตนไม้ใด ไม่ควรหักรานกิ่งของตนไม้นั้น เพราะผู้ประทุษร้ายมิตรเป็นคนเลวทราม ในทำนอง

เดียวกัน เราอาศัยแผ่นดินใด ต้องรู้จักคุณของแผ่นดินนั้น เมื่อประสบความสำเร็จในธุรกิจการงานแล้ว ต้องเสียสละช่วยเหลือชาติบ้านเมืองบ้าง

5. เทวตาพลี ทำบุญอุทิศให้กับทวยเทพทั้งหลาย ที่คอยปกป้องรักษาตัวเรา หรืออุทิศให้กับเทวดาประจำเมืองที่คอยดูแลรักษา ไม่ให้ภัยพิบัติต่าง ๆ เกิดขึ้น แล้วผลแห่งทักษิณาทานจะมากได้นั้น พระพุทธองค์ยังทรงสอนว่า ต้องทำบุญกับสมณพราหมณ์ผู้มีศีลบริสุทธิ์ ผู้เว้นจากความประมาทหมัวเมา มุ่งฝึกฝนตนจนสงบระงับดับกิเลสได้ หากทำได้เช่นนี้ แม้ทรัพย์นั้นจะหมดไป แต่ก็เป็นไปเพื่อประโยชน์ใหญ่ ทั้งต่อตนเองและสรรพสัตว์ทั้งหลาย

การศึกษาแนวทางการส่งเสริมจิตสำนึกในหลักพิธีกรรม 5 ในสังคมไทยปัจจุบัน พบว่า แนวทางการส่งเสริมจิตสำนึกในหลักพิธีกรรม 5 ในสังคมไทยปัจจุบัน เนื่องจากสังคมไทยปัจจุบัน เป็นสังคมที่ผู้คนนับถือพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ จึงได้รับการถ่ายทอดค่านิยมในฐานะที่เป็นชาวพุทธ ให้ศึกษาหาความรู้ ทั้งความรู้ทางโลกและทางธรรม เพื่อให้เป็นคนดีของสังคม ด้วยการปฏิบัติตนตามหลักธรรม ประเพณี และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาให้มีความรู้ที่ถูกต้อง และนำไปประพฤติปฏิบัติซึ่งหลักธรรมนั้น เช่น หลักพรหมวิหาร หลักสังคหวัตถุ หลักนาถกรรมธรรม หลักสาราณียธรรม หลักอปริหานิยธรรม เป็นต้น จากการที่สมาชิกในสังคมไทยมีการเรียนรู้หลักคำสอนในศาสนาดังกล่าว จึงมีอิทธิพลต่อจิตสำนึกและพฤติกรรมของบุคคลในสังคมค่อนข้างสูง และแสดงออกมาในรูปของความกตัญญูยกย่องต่อบุคคลรอบข้างดังนี้

1. แนวทางการส่งเสริมจิตสำนึกในหลักพิธีกรรม 5

1.1 ญาติพลี (การสงเคราะห์ญาติ) เพราะเป็นเชื้อสายเดียวกัน เป็นเหล่อกเดียวกัน เป็นสายโลหิตเดียวกันไม่มีใครสามารถที่จะตัดได้ง่าย ๆ การอดหนุนจุนเจือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ด้วยทรัพย์วัตถุสิ่งของ และนาสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผลและช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกันย่อมเป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีในวงศาคณาญาติ ตรงกันข้ามบุคคลผู้มีทรัพย์แล้วไม่รู้จักใช้สอย ไม่ทำบุญกุศล ไม่สงเคราะห์ญาติของตน ถึงแม้จะมีทรัพย์มากมายก็ไม่มีประโยชน์สำหรับตนและคนทั้งปวง

1.2 อติถิพลี (การต้อนรับแขก) การแสดงมารยาทอันดีงามของเจ้าบ้านเป็นคุณธรรมที่ดีที่ทุกคนควรปฏิบัติ ด้วยการทักทายด้วยสีหน้าแสดงความยินดี ด้วยใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส ถ้านิทกรควรแนะนำให้รู้จักกับสามี หรือภรรยา หรือสมาชิกในครอบครัว ควรแสดงความสนใจเมื่อแขกมาปรับทุกข์ด้วย อย่าตำหนิหรือด่าใครต่อหน้าแขก เวลาแขกกำลังสนทนาอยู่ไม่ควรให้ลูกหลานมาเปิดวิทยุฟัง หรือดูโทรทัศน์ในห้องรับแขก ถ้าเขามาขอความช่วยเหลือ ถ้าพอช่วยได้ก็ช่วยไปตามควร ถ้าช่วยไม่ได้ก็แสดงความสนใจ ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์

1.3 ปุพพเปตพลี (การทำบุญอุทิศให้ผู้ตาย) การแสดงออกถึงการมีจิตสำนึกในเรื่อง การทำบุญอุทิศให้ผู้ตายนี้ ในสังคมไทยปัจจุบัน มักเห็นได้บ่อยมาก ถือว่าเป็นประเพณีปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัดเมื่อมีบุคคลที่ตนเคารพรักล่วงลับไป ต่างก็พากันทำบุญเพื่ออุทิศให้ด้วยบุญพิธีต่าง ๆ ของแต่ละพื้นที่ ผู้ศึกษาอยู่ภาคใต้ เลยขอยกประเพณีการทำบุญอุทิศให้ผู้ล่วงลับ (งานบุญเดือนสิบ) ซึ่งจะทำทุกปีเปรียบเสมือนการรวมญาติ ๆ ที่อยู่ไกลบ้านให้มารวมตัวกันเพื่อทำบุญด้วย ส่วนหลังออกพรรษา ช่วงเทศกาลทอดกฐิน เราจะได้โอกาสสั่งสมบุญที่มีอันสงสมมาก ทำบุญแล้วปลื้มปิติ ก็ย่อมปรารถนาที่จะแผ่บุญกุศลให้แก่หมู่ญาติที่จากไปแล้วปรารถนาให้มีความสุขเช่นกัน โดยหลักให้ทำใจใส ๆ นึกถึงชื่อหรือรูปร่างหน้าตาของหมู่ญาติหรือบุคคลที่เราต้องการแผ่ส่วนบุญชนิดจำเพาะเจาะจงให้ แต่จะอุทิศส่วนกุศลโดยรวม ๆ ก็ได้ว่า อิทํ เม ญาติินํ โหตุ สุขิตา โหนตุ ญาติโย ขอผลบุญนี้จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลาย ของข้าพเจ้า ขอให้ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้าจงประสบความสำเร็จด้วยเถิด

1.4 ราชพลี (การถวายหลวงหรือบำรุงราชการ) ในการส่งเสริมจิตสำนึกในส่วนราชพลีนี้ ในสถานการณ์ปัจจุบันที่ต้องเร่งสร้างความสมานฉันท์และความปรองดองให้เกิดขึ้นแก่คนในชาติ คงเป็นเรื่องของการส่งเสริมการเรียนรู้การสอนให้มากขึ้น เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนมีความรักความสามัคคีกัน ส่งเสริมให้เยาวชนมีความรักชาติ เห็นความสำคัญของเอกลักษณ์ไทย และประวัติความเป็นมาของประเทศชาติ หากเป็นผู้ใหญ่กระทำได้โดยการบำรุงพระราชฯ ช่วยเหลือทางราชการ เสียภาษีให้รัฐ นอกจากนี้ ยังหมายรวมถึง การเข้ารับเกณฑ์ทหาร เพื่อรับใช้ประเทศชาติก็ถือเป็นจิตสำนึกในเรื่องราชพลีด้วยเช่นกันในสังคมไทยปัจจุบันควรส่งเสริมจิตสำนึกในเรื่องราชพลี ด้วยการ ปลูกฝังทัศนคติที่ถูกต้องดีงามสู่คน รุ่นหลังเพื่อสืบสานความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้ฝังอยู่ในจิตสำนึกเสมอ รวมถึงสอนมารยาท ประเพณีวัฒนธรรม และภาษาไทยให้ถูกต้องปลูกฝังให้เด็กเรียนรู้เข้าใจศาสนา สอนหลักศีลธรรม และพาเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาเพื่อขัดเกลาจิตใจ เช่น ไหว้พระ สวดมนต์ ตักบาตร นั่งสมาธิ การแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และสำนึกถึงพระมหากรุณาธิคุณเสมอ

1.5 เทวตาพลี (การทำบุญอุทิศให้เทวดา) การบูชาสฤง เจริญ วิหารที่เคารพต่าง ๆ ประจำบ้านเมือง ด้วยสำนึกในคุณงามความดี เป็นแบบอย่างที่ดีให้ประพฤติปฏิบัติตามคอยทำความสะอาดบูรณปฏิสังขรณ์ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ให้ดีไว้เป็นอนุสรณ์เตือนสติให้ผู้คนรุ่นหลัง ๆ ปฏิบัติแต่สิ่งดี เหล่านี้ถือได้ว่าเป็นแนวทางที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นในจิตใจการถ่ายทอดค่านิยมในฐานะที่เป็นชาวพุทธให้ศึกษาหาความรู้ ทั้งความรู้ทางโลกและทางธรรม เพื่อให้เป็นคนดีของสังคม ด้วยการปฏิบัติตนตามหลักธรรม ประเพณี และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาให้มีความรู้ที่ถูกต้อง และนำไปประพฤติปฏิบัติซึ่งหลักธรรมนั้นตามประเพณีนิยมสืบต่อกันมาหลักการสร้าง จิตสำนึกในการเป็นพลโลกที่ดีอยู่บนพื้นฐานของการวางแผนจัดการอย่าง

เป็นระบบเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยการบำรุงรักษาและกำหนดขอบเขตการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพอย่างชัดเจนโดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม พลโลกหรือพลเมืองของโลกที่อยู่ร่วมกันภายใต้กฎข้อบังคับและบัญญัติของกฎหมายอย่างเป็นระเบียบ

2. แนวทางการส่งเสริมจิตสำนึกในหลักพิธีกรรม 5 ผ่านกระบวนการเรียนรู้ของบุคคล มี 3 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านพุทธพิธี การถ่ายทอดค่านิยมในฐานะที่เป็นชาวพุทธให้ศึกษาหาความรู้ ทั้งความรู้ทางโลกและทางธรรม เพื่อให้เป็นคนดีของสังคม

2.2 ด้านจิตพิธี การสร้างจิตสำนึกที่ปลูกฝัง บ่มเพาะให้เป็นคนที่มีคุณธรรมจริยธรรม มากขึ้น โดยการสร้างเป็นกลไกของสังคมที่ทำหน้า ที่เป็นบรรทัดฐานของความประพฤติ เป็นสิ่งที่กำหนดว่าอะไรควรประพฤติปฏิบัติ

2.3 ด้านทักษะพิธี การปฏิบัติตนตามหลักธรรม ประเพณี และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาให้มีความรู้ที่ถูกต้อง และนำไปประพฤติปฏิบัติซึ่งหลักธรรมนั้นตามประเพณีนิยมสืบต่อกันมา

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาแนวคิดในเรื่องของการสร้างจิตสำนึก เห็นได้ว่า จากการเรียนรู้และตระหนักถึงความรู้สึกและให้ความสำคัญต่อสิ่งต่าง ๆ ต้องเน้นการสอนจริยธรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึก โดยกระบวนการเรียนรู้ของบุคคล มี 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านพุทธพิธี การได้รับรู้หรือการมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งนั้น 2) ด้านจิตพิธี มีความรู้สึกทางจิตใจ ความสนใจหรือใส่ใจในสิ่งที่ดี และ 3) ด้านทักษะพิธี พฤติกรรมหรือการแสดงออกจากผลการเรียนรู้ หลังจากการมีประสบการณ์กับสิ่งเร้า เป็นสิ่งที่มนุษย์ควรประพฤติปฏิบัติซึ่งจะนำพาชีวิตไปสู่ความเจริญงอกงามได้อย่างถูกต้อง เช่นเดียวกับ ชีราพร ทองปัญญา ที่กล่าวถึงการสร้างจิตสำนึกว่า จิตสำนึกที่เกิดขึ้นของเยาวชนจะทำให้ชุมชนของตนมีความเข้มแข็งและเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ในทางที่ดีขึ้น จนนำไปสู่การกระทำที่ทำให้ชุมชนของตนเกิดการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านวัฒนธรรม เช่น ในเรื่องของสิ่งแวดล้อม เยาวชนจะเกิดความรู้สึกว่าควรทำและเลือกที่จะทำในกิจกรรมหรือสิ่งที่จะช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในชุมชนมากกว่ากิจกรรมหรือสิ่งที่จะไปพัฒนาด้านอื่นๆ ซึ่งมุมมองของเยาวชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนจากประสบการณ์ที่ผ่านมาคือ การมองเห็นภาพของ ชุมชนที่เต็มไปด้วยขยะซึ่งถูกทิ้งเกลื่อนกลาดตามสถานที่ต่างๆ ของชุมชน จึงทำให้เยาวชนเกิดการรับรู้และมองเห็นได้ว่าชุมชนของตนมีปัญหาในเรื่องของสิ่งแวดล้อมที่ควรจะต้องหันมาให้ความสนใจและทำการแก้ไขเป็นอย่างยิ่ง หรือด้านวัฒนธรรมคือ การมีจิตสำนึกต่อการพัฒนาชุมชน

ในด้านวัฒนธรรม (ร่วมสืบทอดประเพณี) และด้านสังคม (ช่วยดูแลรักษาสภาพของโรงเรียน) (ธีราพร ทองปัญญา, 2558)

จากการศึกษาหลักพิธีกรรม 5 ที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท เห็นได้ว่า หลักพิธีกรรม 5 ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเถรวาท มี 5 ข้อ ประกอบด้วย 1) ญาติพลี ได้แก่ สงเคราะห์ญาติ ใครตกทุกข์ได้ยาก เข้ามาขอความช่วยเหลือก็ไม่ดูตาย 2) อติถิพลี ได้แก่ การต้อนรับแขก การฝึกตนเองให้เข้าสังคม 3) ปุพพเปตพลี ได้แก่ การทำบุญอุทิศกุศลให้กับผู้วายชนม์ 4) ราชพลี ได้แก่ การบริจาคทรัพย์ช่วยประเทศชาติ และ 5) เทวตาพลี ได้แก่ การทำบุญอุทิศให้กับเทพเทวดาแลปกป้องรักษาตัวเรา ซึ่งหลักพิธีกรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาส่วนมากปรากฏในรูปหลักความเชื่อที่เกี่ยวกับการบวงสรวงเพื่อทำพิธีกรรม เนื่องจากขาดการศึกษาข้อมูลทีลึกลง ซึ่งสอดคล้องกับงานของ พระครูจิรัฏฐธรรมนุกูล (ธมมจฺกร/โถมจฺงหฺรฺต) ที่กล่าวว่า ความเชื่อของคนไทยได้มีมาโดยลำดับเริ่มตั้งแต่ความเชื่อดั้งเดิม ความเชื่อแบบพราหมณ์ และความเชื่อแบบพุทธศาสนา คือ ความเชื่อเรื่องกรรม นรก สวรรค์ เป็นต้น ด้วยความเชื่อนี้เมื่อชาวพุทธทำบุญต่าง ๆ ต้องทำบุญอุทิศกุศลไปให้อันเป็นการสงเคราะห์ต่อญาติมิตรด้วยกันและกันจนมีอิทธิพลต่อสังคมไทยด้านต่าง ๆ คือ 1) ด้านประเพณี มีประเพณีปฏิบัติเกี่ยวกับปุพพเปตพลี การทำบุญอุทิศ แก่ผู้ตาย เช่น ทำบุญสวดศพ ครบ 7 วัน 50 วัน 100 วัน ทำบุญหลังตายบ้างเพื่ออุทิศให้แก่ผู้ตายจนกลายมาเป็นขนบ ประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติในทุกภาคของประเทศไทย เช่น ประเพณีก๊วยสลากของภาคเหนือ พิธีชิงเปรตของภาคใต้ พิธีสารทของภาคกลางและพิธีบุญแจกข้าวของอีสานซึ่งประเพณี เหล่านี้ได้รับการปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน 2) ด้านสังคมไทย เมื่อบุคคลได้สร้างบุญแล้ว และได้ทำการ เจริญเมตตาจิตขยายส่วนบุญที่ตนได้ทำแล้วไปให้บุคคลอื่น จึงส่งผลให้ไม่เฉพาะแต่ตนเองเท่านั้นที่ได้รับความสุขอันเกิดขึ้นจากคุณธรรมภายในจิตใจของตน แต่บุคคลอื่นที่อาศัยอยู่ในสังคมรอบข้างก็ พลอยได้รับความสุขไปด้วยทำให้สังคมเกิดความสงบสุขได้อย่างแน่นอน และ 3) ด้านการส่งเสริมพระพุทธศาสนา เปตตพลีมีการทำบุญเพื่อสั่งสมบุญให้กับตนเอง เพื่ออุทิศให้แก่บรรพชน เพื่อบูชาคุณของคน และเพื่อเป็นการบูชาเทพยดาทั้งหลายเปตตพลีนั้นส่งผลโดยตรงและโดยอ้อมแก่พระพุทธศาสนาในด้านต่างๆ เช่น การทำบุญ การอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา (พระครูจิรัฏฐธรรมนุกูล (ธมมจฺกร/โถมจฺงหฺรฺต), 2561)

จากการศึกษาแนวทางการส่งเสริมจิตสำนึกในหลักพิธีกรรม 5 ในสังคมไทยปัจจุบัน เห็นได้ว่า จากสมาชิกในสังคมไทยมีการเรียนรู้หลักคำสอนในศาสนาดังกล่าว จึงมีอิทธิพลต่อจิตสำนึกและพฤติกรรมของบุคคลในสังคมค่อนข้างสูง และได้แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่หลากหลาย ดังเช่นแนวทางการส่งเสริมจิตสำนึก แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย 1) แนวทางการส่งเสริมจิตสำนึกในหลักพิธีกรรม 5 ได้แก่ ญาติพลี (การสงเคราะห์ญาติ) อติถิพลี (การต้อนรับแขก) ปุพพเปตพลี (การทำบุญอุทิศให้ผู้ตาย) ราชพลี (การถวายหลวงหรือ

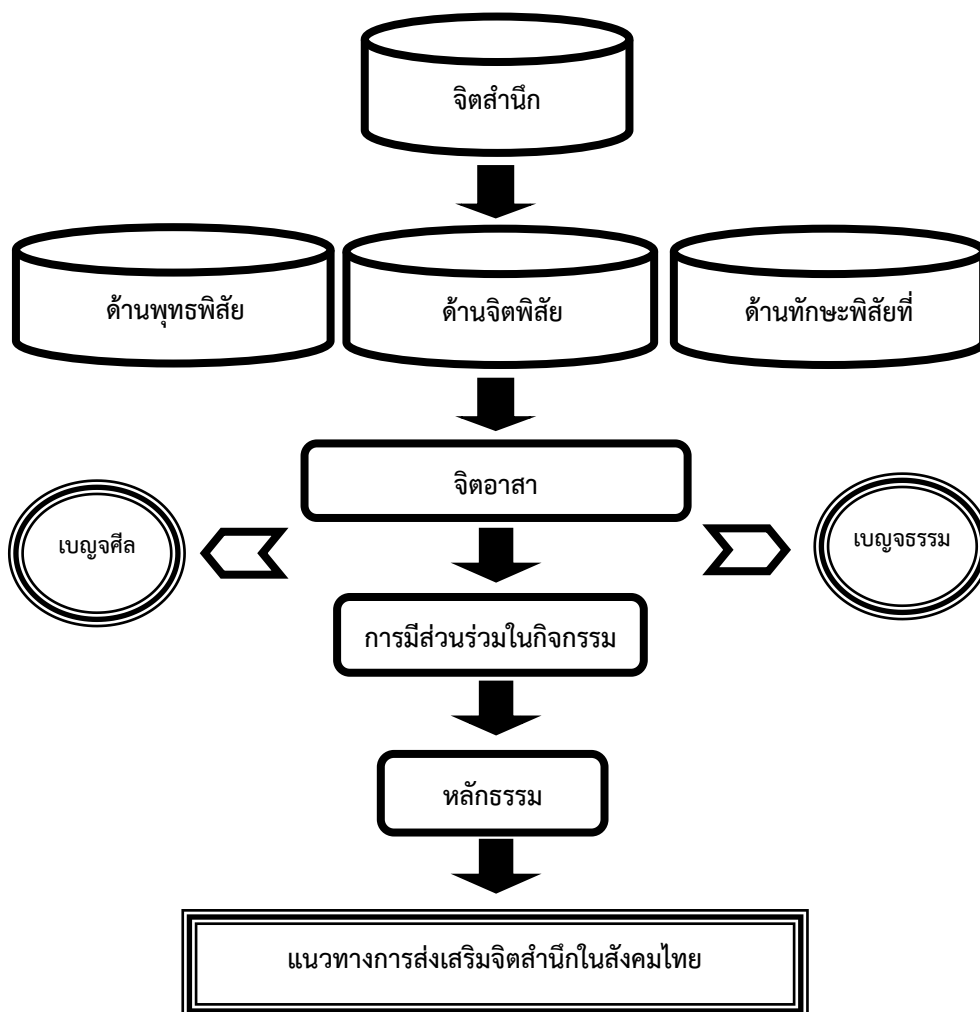
บำรุงราชการ) และเทวตาพลี (การทำบุญอุทิศให้เทวดา) และ 2) แนวทางการส่งเสริมจิตสำนึกในหลักพิธีกรรม 5 ผ่านกระบวนการเรียนรู้ของบุคคล มี 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านพุทธพิธี การถ่ายทอดค่านิยมในฐานะที่เป็นชาวพุทธให้ศึกษาหาความรู้ ทั้งความรู้ทางโลกและทางธรรม เพื่อให้เป็นคนดีของสังคม ด้านจิตพิสัย การสร้างจิตสำนึกที่ปลูกฝัง บ่มเพาะให้เป็นคนที่มีคุณธรรม จริยธรรม มากขึ้น โดยการสร้างเป็นกลไกของสังคมที่ทำหน้า ที่เป็นบรรทัดฐานของความประพฤติ เป็นสิ่งที่กำหนดว่าอะไรควรประพฤติปฏิบัติ และด้านทักษะพิสัย การปฏิบัติตนตามหลักธรรม ประเพณี และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาให้มีความรู้ที่ถูกต้อง และนำไปประพฤติปฏิบัติซึ่งหลักธรรมนั้นตามประเพณีนิยมสืบต่อกันมา ดังเช่น พระสุระ ญาณธโร (จันทิก) ที่ได้กล่าวถึงการนำหลักธรรมมาส่งเสริมในการจิตสาธารณะที่ว่า การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาส่งเสริมการพัฒนาบุคคลในสังคมให้มีจิตสาธารณะ มีพฤติกรรมที่เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และส่วนรวม ก่อนอื่นต้องพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมทั้งกายและจิตด้วยหลักภาวะ 4 ด้วยการ พัฒนาจิตให้มีความสมบูรณ์ด้วยคุณธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนา กาย พฤติกรรม และสติปัญญา เมื่อมีจิต ที่เป็นกุศลเกิดความสงบ สุข สดชื่น จะส่งผลให้การดำรงชีวิตที่ดี มีสุขภาพดีมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องดีงามเกิดคุณประโยชน์ต่อสังคม เมื่อมีจิตที่ดีมีคุณธรรมย่อมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ไม่ยาก เพราะจิตที่ดีเป็นฐานความคิดจะนำพาให้เกิดความคิดที่ดีงาม มองโลกในแง่บวก มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น โดยเป็นไปตามหลักตามแนวทางพรหมวิหารธรรมที่น้อมนำมาไว้ประจำใจและกำกับความประพฤติตนเองในการแสดงออกต่อผู้อื่น จะเป็นผู้ที่ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข อยากให้พ้นทุกข์ชื่นชมยินดีในสุขนั้นและมีจิตใจที่เที่ยงตรงไม่อคติเอนเอียง อีกทั้งต้องการที่จะผูกมิตรไมตรีกับผู้อื่น ส่งผลให้เกิดความรัก สามัคคีกันในสังคม และยังสามารถสร้างความผูกพันห่วงใยกันตามแนวทางหลักสังคหวัตถุธรรมที่นำมาใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจกันและกัน ด้วยการเสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกัน การสื่อสารที่สร้างคุณประโยชน์เข้าไปในแนวทางเดียวกัน และทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นอย่างเสมอต้นเสมอปลาย และการพัฒนาจิตสาธารณะ ตามหลักอภิธานิธรรมอันเป็นธรรมนำมาสู่ความเจริญรุ่งเรือง เกิดสันติภาพจากความรักความสามัคคีจากการมีส่วนร่วมเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (พระสุระ ญาณธโร (จันทิก), 2562)

องค์ความรู้ใหม่

จากสถานการณ์ปัจจุบันเยาวชนขาดความตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมเป็นสำคัญ การแก้ปัญหาดังกล่าวหากมีการปลูกฝังจิตใจให้บุคคลมีจิตสำนึกสาธารณะ แสดงออกทางพฤติกรรมที่เกิดจากจิตสำนึกที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม จะก่อให้เกิดประโยชน์ ในการพัฒนาสังคมโดยรวม สำหรับแนวทางพระพุทธศาสนาหลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงมุ่งเน้นเป็นเรื่องการพัฒนาจิตควบคู่ไปกับการพัฒนาทางด้านพฤติกรรมที่

ก่อให้เกิดประโยชน์ส่วนตน ประโยชน์ผู้อื่น และประโยชน์ต่อส่วนรวม นำไปสู่สันติภาพและความเจริญรุ่งเรืองในสังคมอย่างยั่งยืน จากข้อค้นพบของงานวิจัยและกรอบแนวคิดได้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่คือ “Volunteers Create Awareness Model” หรือเรียกว่า “จิตอาสาสร้างสำนึก” สรุปได้ว่า แนวทางการส่งเสริมจิตสำนึกในสังคมไทย ต้องเริ่มมาจากคน “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” หรือเรียกว่า “Human Development Center” ซึ่งหมายถึง การมุ่งเน้นสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคอนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม การปลูกจิตสำนึกในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ควรยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมดำเนินการเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ มีอิสระ เสรีภาพ และมีความเสมอภาค การกระบวนกรเสริมพลังอำนาจเยาวชนให้เกิดจิตสำนึกต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติ ในการสร้างหรือพัฒนาจิตสำนึกของเยาวชนโดยการประพฤติปฏิบัติด้วยกรอบเบญจศีลและเบญจธรรม มาเป็นแนวทางในการสร้างจิตสำนึกด้วยการเสียสละ มีจิตอาสานั้นจะทำให้คนอยู่ในสังคมได้อย่างสันติ และมีความสุข และมีการส่งเสริมการใช้คุณธรรมนำความรอบรู้ เพื่อให้รู้เท่าทันโลกด้วยการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ตระหนักถึง “อรรถประโยชน์ของส่วนรวม” เป็นสำคัญ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 อาสาสมัครสร้างแบบจำลองการรับรู้
Volunteers Create Awareness Model

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ด้านแนวคิดในเรื่องของการสร้างจิตสำนึก เป็นการกล่าวถึงการเรียนรู้และตระหนักถึงความรู้สึกรักและให้ความสำคัญต่อสิ่งต่าง ๆ และมุ่งเน้นการสอนจริยธรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึก ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านพุทธิพิสัย การได้รับรู้หรือการมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งต่าง ๆ 2) ด้านจิตพิสัย ความรู้สึกทางจิตใจ อันได้แก่ การมีความสนใจ หรือใส่ใจในสิ่งดังกล่าว และ 3) ทักษะพิสัยที่พฤติกรรม หรือการแสดงออกเป็นผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายหลัง

จากการมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งเร้า ด้านหลักพิธีกรรม 5 ที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งหลักพิธีกรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาส่วนมากปรากฏในรูปหลักความเชื่อที่เกี่ยวกับการบวงสรวงเพื่อทำพิธีกรรม หลักพิธีกรรม 5 ประกอบด้วย 1) ญาติพลี ได้แก่ สงเคราะห์ญาติ ไครตกทุกข์ไต่ยาก เข้ามาขอความช่วยเหลือก็ไม่ดูดา 2) อติถิพลี ได้แก่ การต้อนรับแขก การฝึกตนเองให้เข้าสังคม 3) ปุพพเปตพลี ได้แก่ การทำบุญอุทิศกุศลให้กับผู้วายชนม์ 4) ราชพลี ได้แก่ การบริจาคทรัพย์ช่วยประเทศชาติ และ 5) เทวตาพลี ได้แก่ การทำบุญอุทิศให้กับทวยเทพทั้งหลายที่คอยปกป้องรักษาตัวเรา และด้านแนวทางการส่งเสริมจิตสำนึกในหลักพิธีกรรม 5 คือ 1) ด้านพุทธพิธี ศึกษาหาความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม 2) ด้านจิตพิธี สร้างจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองที่ดี และ 3) ด้านทักษะพิธี ปฏิบัติตนตามหลักธรรม ประเพณี และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยสรุปโดยรวมได้ว่าการสร้างจิตสำนึกที่ปลูกฝัง บ่มเพาะให้คนมีคุณธรรม จริยธรรมนั้น โดยการสร้างเป็นกลไกของสังคมที่ทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐานของความประพฤติ เป็นสิ่งที่กำหนดว่าอะไรควรประพฤติปฏิบัติ และจะต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็ก เพื่อเติบโตมาจะได้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพในสังคม และประเทศชาติต่อไป ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ศึกษาจิตสำนึกในเรื่องอื่น ๆ ของภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ที่มีลักษณะเด่นเฉพาะที่ชัดเจน โดยอาจศึกษาตามแนวทางบ้านเชิงคดีศึกษา และ 2) ควรศึกษาแนวทางส่งเสริมจิตอาสาตามหลักศาสนาพุทธ - อิสลาม ในสังคมปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- ธีราพร ทองปัญญา. (2558). จิตสำนึกต่อการพัฒนาชุมชนของเยาวชน: กรณีศึกษากลุ่มเยาวชนอาสาสมัครพัฒนาชุมชนห้วยหมอนทอง. วิทยาสารเกษตรศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์, 36(3), 483-497.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- พระครูจิตรธรรมนุกูล (ธมมกโร/โสมจันทริต). (2561). ศึกษาแนวคิดเรื่องปุพพเปตพลีตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2540). ธรรมญูชีวิต. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระสุระ ญาณธโร (จันทิก). (2562). การพัฒนาจิตสาธารณะตามแนวทางพระพุทธศาสนา. ใน งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 ประจำปี 2561: เรื่อง “การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาจิตใจและสังคมอย่างยั่งยืนในยุค Thailand 4.0”. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์.

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรรณิภา สันป่าแก้ว. (2556). แนวทางการเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์พลังงานของเยาวชน. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันนา ใจรีน. (2562). แนวทางการส่งเสริมจิตสำนึกหลักพลีกรรม 5 ในสังคมไทยปัจจุบัน. (พระมหาอภิพล อภิพล, ผู้สัมภาษณ์)
- ศูนย์คุณธรรม องค์การมหาชน. (2561). พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์คุณธรรม องค์การมหาชน.
- สมเดช นามเกต. (2561). การปลูกจิตสำนึกทางจริยธรรมในสังคมไทย. วารสารปัญญาปณิธาน, 3(1), 13-27.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.

บทบาทการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุโธ)*

THE SOCIAL DEVELOPMENT ROLE OF PHRAPHROMJARIYAJARN (SAHAD PANYAWUTHO)

พระมหาสุชัช มหาคมภีโร

Phramaha Suchat Mahacampeero

พระครูอรุณสุตาลังการ

Phrakru Arunasutalangarn

เดชชาติ ตรีทรัพย์

Detchat Treesap

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

E-mail: suchat-wich@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม 2) เพื่อศึกษาบทบาทการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุโธ) และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางหลักการและวิธีการในการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุโธ) เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นตัวแทนผู้ที่เกี่ยวข้องกับพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุโธ) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) พระสงฆ์ 2) ศิษยานุศิษย์ผู้ที่เคยบวชเรียนในวัด และ 3) ประชาชน จำนวนทั้งหมด 15 รูป/คน โดยนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม มี 4 ด้าน คือ 1.1) สร้างสาธารณะประโยชน์ 1.2) อบรมศีลธรรมแก่ประชาชน 1.3) ศึกษาสงเคราะห์ และ 1.4) ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี 2) บทบาทของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุโธ) คือ การพัฒนาสังคมที่มีประโยชน์ทั้งด้านบุคคล สังคม และพระพุทธศาสนา เป็นการนำพุทธวิธีที่หลากหลาย โดยการใช้ความรู้ ความสามารถ สติปัญญา และความรอบคอบพัฒนาสังคมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ เข้าถึง ที่ถูกต้องต่อหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา และสืบทอดพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรสืบไป 3) แนวทางหลักการและวิธีการในการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุโธ) คือ การนำบทบาทและวิธีการพัฒนาสังคมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ โดยใช้กลยุทธ์ที่มีการวิเคราะห์สถานการณ์และกลุ่มเป้าหมาย โดยการนำหลักธรรม สัมปยุตธรรม 7 ได้แก่ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล

* Received 26 January 2019; Revised 1 March 2019; Accepted 5 April 2019

มาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาของสังคม เพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจบนพื้นฐานของความพอเพียง และการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม

คำสำคัญ: บทบาท, การพัฒนาสังคม, พระพรหมจริยาจารย์ (สังัด ปญญาวุโธ)

Abstract

The purposes of this study were as follows: 1) to study of social development role of Buddhist monk. 2) To study the social development role of Phraphromjariyajan (Sahad Panyavudho). 3) To study principle course and procedure social development role of Phraphromjariyajan (Sahad Panyavudho). The study was qualitative research by using specific sampling In-depth interview and the purposive sampling group who are relate person with Phraphromjariyajan (Sahad Panyavudho) which can divided into 3 groups consisting of 1) the group of Buddhist monk (Phrasungkathikarn) who live at Tubteaing sub distract area, Moug distract Trang province. 2) People who was Buddhist ordained at that temple before and 3) group of people who come to make merit on Buddha's day, total 15 persons. By analyzing the content and summarize The result of this research was: 1) The social development role of Buddhist monk was divided into 4 part such as 1.1) creating community service 1.2) teaching moral 1.3) education welfare and 1.4) supporting art and culture. 2) The social development role of Phraphromjariyajan (Sahad Panyavudho) is social development that has advantage in both personal, social, and Buddhism by introduce Buddha's methods. By using knowledge, ability, intellect and prudence in social development to create knowledge, understanding and access to the correct Buddhism principle and the inheritance of Buddhism permanently. 3) The principle course and procedure social development role of Phraphromjariyajan (Sahad Panyavudho) is applying roles and methods of social development of Buddhism to use strategies that analyze situations and target groups. Moreover, using principle of Sappurisa-dhamma 7 (virtues of a good person) such as knowing the cause, knowing the purpose, knowing oneself, knowing sense of proportion, knowing community and knowing the individual for apply to solve social problems, economic problems based on sufficiency and strengthening unity in society.

Keywords: Role, Social Development, Phraphromjariyajan (Sahad Panyavudho)

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยการพัฒนาสังคมเท่าที่ผ่านมาในอดีต มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นประการสำคัญประกอบกับในระยะเวลาที่ผ่านมา สังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้คุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรมลดลง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน เนื่องจากวิถีชีวิต และสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ทั้งนี้ เป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางวิชาการทั้งด้านสื่อสารมวลชน และเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมต่าง ๆ ตลอดจนได้รับเอาวัฒนธรรมจากต่างชาติมากเกินไป สิ่งเหล่านี้มีส่วนทำให้คนไทยมีค่านิยมทางด้านวัตถุสูงขึ้นจนบางครั้งกลับทำให้เกิดผลกระทบในการทำลายคุณภาพชีวิตตนเอง ขาดการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าจนลืมไปว่าการใช้ชีวิตที่เรียบง่ายในเรื่องการกิน การนอน การทำงาน เพื่อตนเองและส่วนรวมเห็นคุณค่าของ ธรรมชาติ และการปรับตัว อดทนให้อยู่กับธรรมชาติได้อย่างเป็นมิตร ทำจิตใจให้สงบฝึกการ ปล่อยวาง เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ชีวิตมีความสุขซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องการของคนเราทุกคนต้องการ ส่งผลให้บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยมีความสำคัญมากขึ้นในการสงเคราะห์จิตใจ สำหรับ พระสงฆ์ ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็นพระสังฆาธิการในระดับต่าง ๆ นั้น ถือว่า มีความสำคัญต่อองค์กรพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ จะต้องปฏิบัติศาสนกิจตาม หน้าที่โดยปกติแล้ว ยังต้องรับภาระหน้าที่ในฐานะเป็นพระสังฆาธิการที่ได้รับมอบหมายจาก คณะสงฆ์ อีกส่วนหนึ่งด้วยจึงต้องรับผิดชอบ และปฏิบัติหน้าที่ในศาสนกิจอื่น ๆ เพิ่มขึ้น และ เมื่อกล่าวถึง พระสงฆ์ที่มีชื่อเสียง มีบทบาทที่เปี่ยมล้นในด้านนักพัฒนา และมีความศรัทธามาก โดยเขตพื้นที่ จังหวัดตรัง บทบาทหน้าที่ในความเป็นสงฆ์ของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุธ) ที่มุ่งเน้นการพัฒนา “คน” หรือ “กลุ่มคน” โดยการยึดคนและกลุ่มคนเป็น ศูนย์กลางของการพัฒนา เพื่อเป็นการเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาชุมชน และให้เป็นสังคม แห่งการเรียนรู้ที่มีความเข้มแข็งทั้งในด้านเศรษฐกิจ ชุมชน วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญา สามารถพึ่งพาตนเองได้และมีอิสรภาพ ในการกำหนดวิถีชีวิต การดำรงอยู่ร่วมกันอย่างมีความ สงบสุขที่เน้นความยั่งยืนของสังคมและสิ่งแวดล้อม (เจียมพงษ์ วงธรรม, 2518)

ปัจจุบันวัฒนธรรมอันดีงามของไทย เริ่มเสื่อมถอยและสังคมไทยมีแนวโน้มเป็นสังคม พหุวัฒนธรรมมากขึ้น ประกอบกับความเลือนไหลของกระแสวัฒนธรรมโลก ความก้าวหน้าใน การติดต่อสื่อสาร การขยายตัวของเครือข่ายทางสังคม ออนไลน์ ส่งผลให้มีทั้งโอกาสและความ เสี่ยงต่อวิถีชีวิต ทศนคติและความเชื่อในสังคม ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กระบวนการเรียนรู้และพฤติกรรมการณ์การบริโภคของคนในประเทศ ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนที่ รวดเร็วด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ, 2558) จากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในปัจจุบันทำให้

ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับสถาบันสงฆ์ลดน้อยลงโดยเฉพาะในชุมชนเมือง แต่ก็ยังคงมีบางส่วนเช่นในชนบทบางแห่งที่ยังคงรักษาสถาบันสงฆ์แบบดั้งเดิมไว้ได้อยู่ โดยในสังคมชนบทยังมีการพึ่งพาอาศัยพระสงฆ์เป็นหลักและเป็นที่พึ่งดังจะเห็นได้ จากงานบุญและเทศกาลทางพระพุทธศาสนา โดยใช้ธรรมะพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญรุ่งเรืองในด้านต่าง ๆ พระสงฆ์จึงเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนาและเป็นที่เคารพของพุทธศาสนิกชนตลอดมา (ญาญา เพ็งนาเลน, 2553) ซึ่งเป็นกลุ่มของสังคมที่มีข้อปฏิบัติที่เคร่งครัดกว่าคนในสังคมอื่นๆ หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นผู้นำชุมชนอย่างไม่เป็นทางการของชุมชน เนื่องจากพระสงฆ์ได้รับการยกขึ้นเป็นองค์กรชั้นพิเศษในกลุ่มชุมชนทั่วไป และอาจมองได้ว่าเป็นเทวบุคคลในชุมชน เนื่องจากเห็นข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ที่ได้ให้กับสังคมต่าง ๆ กอปรกับยังได้ช่วยจรรโลงสังคมให้มี ความสงบ รู้จักสร้าง ความดีละความชั่ว รู้จักความพอดี พองาม รู้จักแนวทางในการดำเนินชีวิต โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำและปฏิบัติ สันติตลอดเรื่อยมา (พระมหากิตติสุจิตโต (สร้อยมาลา), 2555) ดังบทบาทของพระสงฆ์ในการมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบ มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการเผยแผ่ 3) ด้านการศึกษา 4) ด้านสาธารณูปการ 5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และ 6) ด้านสาธารณะสงเคราะห์ (เจียมพงษ์ วงธรรม, 2518) ซึ่งในส่วนบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านสร้างสาธารณะประโยชน์ 2) ด้านอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน 3) ด้านศึกษาสงเคราะห์ และ 4) ด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งเป็นบทบาทที่พระสงฆ์มีกับสังคม อันช่วยสร้างคุณค่าในการมีส่วนร่วมการพัฒนาสังคม และช่วยเสริมสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้กับพระพุทธศาสนาสืบต่อไป (พระมหาไพสิทธิ สัตยาวุธ, 2542) ถ้าหากไม่มีสถาบันศาสนาที่เป็นพระสงฆ์ที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนแล้ว อาจทำให้คนขาดที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและไม่มีแบบอย่างที่ดีในเรื่องการพัฒนาชุมชน (พระพรพล วิจิธรรม, 2560)

ดังนั้น การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม และบทบาทการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สัจด์ ปญญาวุโธ) เป็นการพัฒนาสังคมที่มีประโยชน์ทั้งด้านบุคคล สังคม และพระพุทธศาสนา โดยการใช้ความรู้ ความสามารถ สติปัญญา และความรอบคอบในการพัฒนาสังคม เพื่อสร้าง ความรู้ ความเข้าใจ เข้าถึง ที่ถูกต้อง และสืบทอดพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรสืบไป ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม และบทบาทพระสงฆ์ในการ และผลการสังเคราะห์ตัวแปรจากงานวิจัยมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดนำไปสู่การวิจัยพบว่า ตัวแปรหลัก ประกอบด้วย บทบาทพระสงฆ์ในการ มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการเผยแผ่ 3) ด้านการศึกษา 4) ด้านสาธารณูปการ 5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และ 6) ด้านสาธารณะสงเคราะห์ และ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านสร้างสาธารณะประโยชน์ 2) ด้านอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน 3) ด้านศึกษาสงเคราะห์ และ 4) ด้านทำนุบำรุง

ศิลปวัฒนธรรมประเพณี เพื่อนำไปศึกษาแนวทางหลักการและวิธีการในการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุธ)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม
2. เพื่อศึกษาบทบาทการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุธ)
3. เพื่อศึกษา แนวทาง หลักการ และวิธีการในการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุธ)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุธ) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขต

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) คือ ตัวแทนของกลุ่มผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุธ) ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องชีวประวัติและบทบาทการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุธ) โดยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มพระสงฆ์ผู้เป็นพระสังฆาธิการที่พำนักอยู่ในพื้นที่ตำบลทับเที่ยง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง 2) กลุ่มศิษยานุศิษย์ผู้ที่เคยบวชเรียนในวัด และ 3) กลุ่มประชาชนผู้ที่มาทำบุญในวันพระ จำนวนทั้งหมด 15 รูป/คน โดยนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ เอกสาร ตำรางานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม และชีวประวัติของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุธ)

1.3 ด้านสถานที่ คือ พื้นที่ตำบลทับเที่ยง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมและชีวประวัติของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุธ) จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.76 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) ศึกษาบทบาทของ

พระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม และ 3) แนวทางหลักการและวิธีการในการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุโธ)

3. การเก็บข้อมูล คือ แบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ระยะที่ 2 ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม และระยะที่ 3 วิเคราะห์แนวทางหลักการและวิธีการในการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุโธ)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล คือ เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เรื่องบทบาทการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุโธ) และสรุปเป็นภาพรวม

ผลการวิจัย

1. บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม พบว่า มีหน้าที่ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านสร้างสาธารณประโยชน์ ได้แก่ เป็นการอนุเคราะห์สงเคราะห์และเป็นการสละสิ่งของตน เพื่อเป็นประโยชน์คนอื่นหรือแก่เพื่อนมนุษย์ผู้ตกทุกข์ได้ยากจากภัยธรรมชาติ หรือภัยที่เกิดจากการเจ็บไข้ ซึ่งเป็นหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้แสดงไว้ในทานกถาธรรมบทที่พระองค์ทรงวางหลักไว้ให้พุทธบริษัททั้งหลายได้ดำเนินตามรอยพระองค์เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้ประพฤติปฏิบัติ 2) ด้านอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน ได้แก่ เป็นการช่วยเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดีในสังคมและการปฏิบัติตนในการใช้ทักษะชีวิตในสังคม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนได้เรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาจิตใจสำนึกที่ดี เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม และเป็นเยาวชนที่ดีในสังคมและประเทศชาติ 3) ด้านศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ เป็นการสงเคราะห์ที่เกี่ยวกับอุปกรณ์และทุนทางการศึกษาแก่เด็กและเยาวชน เพื่อช่วยส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนของครูนักเรียนให้มีประสิทธิภาพในการพัฒนาตนเองและประเทศชาติให้มั่นคงอยู่ดีมีกิน โดยไม่เบียดตนเองและบุคคลรอบข้างอย่างสันติสุข และ 4) ด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมประเพณี ได้แก่ เพื่อเป็นการปลูกฝังเด็กและเยาวชนช่วยในการสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีให้อยู่คู่แผ่นดินไทย และเป็นแบบแผนของชนรุ่นหลังและคนชาติอื่นได้รู้ได้เห็นว่าคนไทยไม่น้อยหน้าใครในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีและไม่เหมือนใคร ซึ่งเป็นการบูรณาการกิจกรรมและส่งเสริม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ให้คนในพื้นที่เกิดความเข้มแข็งความรัก ความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

2. บทบาทการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สงัด ปญญาวุโธ) พบว่า การพัฒนาสังคมที่มีประโยชน์ทั้งด้านบุคคล สังคม และพระพุทธศาสนา เป็นการนำพุทธวิธีที่หลากหลายทั้งโดยตรงและทั้งโดยอ้อม และการปกป้องพระพุทธศาสนา โดยการใช้ความรู้ความสามารถ สติปัญญา และความรอบคอบในการพัฒนาสังคมเพื่อสร้าง ความรู้ ความเข้าใจ

เข้าถึงที่ถูกต้องต่อหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา และเพื่อเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนา ให้มั่นคงถาวรสืบไป ในสภาวะปัจจุบันการดำเนินชีวิตของประชาชนได้มีการเปลี่ยนแปลงไป จากอดีตเป็นอันมาก เนื่องจากความซับซ้อนทางเหตุปัจจัยของสังคมทำให้การดำรงชีวิตต้อง ต่อสู้ดิ้นรนมากยิ่งขึ้น พระสงฆ์จึงควรมีผู้มีบทบาทรับผิดชอบและหาทางเยียวยาปัญหาที่เกิดขึ้น และในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมเป็นศูนย์กลางของชุมชน และเป็นที่ยอมรับของชุมชน จึงต้องนำวิกฤตนี้มาเป็นโอกาสเพื่อพัฒนาสังคมให้เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน ช่วยอบรม ศีลธรรมให้สังคมอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข มีความสามัคคีเป็นที่ตั้ง

3. แนวทางหลักการและวิธีการในการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สัจ จปญฺญาวุโ) คือ การนำบทบาทและวิธีการพัฒนาสังคมของพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ โดยใช้กลยุทธ์ที่มีการวิเคราะห์สถานการณ์และกลุ่มเป้าหมาย โดยการนำหลักธรรม สัปปริยธรรม 7 ประกอบด้วย ดังนี้ 1) อัมมัญญตา (ความรู้จักธรรมชาติ รู้หลัก หรือรู้จักเหตุ) คือ รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมดา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล 2) อัตถัญญตา (ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือรู้จักผล) คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำหรือความเป็นไปตามหลัก 3) อตตัญญตา (ความรู้จักตน) คือ รู้ว่าเรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น 4) มัตตัญญตา (ความรู้จักประมาณ) คือ ความพอดี 5) กาลัญญตา (ความรู้จักกาล) คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้อง ใช้ในการประกอบกิจ กระทำหน้าที่การงาน 6) ปริสสัญญตา (ความรู้จักบริษัท) คือ รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม และ 7) ปุคคสสัญญตา หรือ ปุคคสโรปรัญญตา (ความรู้จักบุคคล) คือ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอหยาศัยความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น มาประยุกต์ใช้ในการ แก้ไขปัญหาสังคม เพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจบนพื้นฐานของความพอเพียง และการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม การพัฒนาชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะพัฒนาประเทศให้มีความ เข้มแข็ง มีความพร้อม ความสมบูรณ์ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทำให้ประชาชน ในชุมชนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ยั่งยืน และมีความสุข จึงจำเป็นจะต้องอาศัยกำลังจากทุกคน ทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นระดับชุมชน หรือสูงขึ้นไป จะต้องให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วม ในการพัฒนาต่าง ๆ ตามบทบาทหน้าที่เท่าที่จะทำได้ และ บทบาท ซึ่งในการทำหน้าที่ให้สำเร็จ และสมบูรณ์ตามที่ได้รับมอบหมายหรือตามบทบาทนั้น ๆ ซึ่งในบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนา ชุมชนต้องทำหน้าที่พัฒนาชุมชนให้มีความมั่นคง ยั่งยืน มั่นคงในฐานะหน้าที่ต่าง ๆ ที่ชุมชนนั้น จะพึงมี พระสงฆ์ถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนอย่างดียิ่ง เพราะพระสงฆ์ ถือว่าเป็นองค์ประกอบหลักในการช่วยให้ชุมชนมีการพัฒนาไปในทางที่ดี

อภิปรายผล

จากการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม พระสงฆ์มีหน้าที่อนุเคราะห์ สงเคราะห์หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยให้การอบรมศีลธรรมแก่ประชาชนเพื่อ ปลุกฝังให้เยาวชนได้เรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาจิตใจสำนึกที่ดี เพื่อพัฒนา ตนเองและสังคม และเป็นเยาวชนที่ดีในสังคมและประเทศชาติ รวมถึงการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมประเพณี โดยปลูกฝังเด็กและเยาวชนช่วยในการสืบสานขนบธรรมเนียม ประเพณีให้อยู่คู่แผ่นดินไทย และเป็นแบบแผนของชนรุ่นหลังและคนชาติอื่น ซึ่งเป็นการบูรณา การกิจกรรมและส่งเสริม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ให้คนในพื้นที่เกิดความเข้มแข็ง ความรัก ความ สามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ดังเช่น พระครูนนทมงคลวิศิษฐ์ ที่กล่าวว่า บทบาทหลักของ พระสงฆ์เริ่มจากบทบาทภายในของคณะสงฆ์เอง แล้วส่งผลต่อสังคม ต่อชุมชนในวงกว้างมาก ยิ่งขึ้น ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณะสงเคราะห์ ดังนั้น หลักการในบทบาทของพระสงฆ์ และ เป็นบทบาทจริงในทางปฏิบัติ ที่พระสงฆ์ที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัยพึงปฏิบัติกัน โดยเฉพาะใน ด้านหลัก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครองต้องปกครองโดยธรรมเป็นธรรมาภิบาล ปกครองเพื่อ เกื้อหนุนให้เกิดการศึกษา ด้านการศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์ ทั้งที่พระสงฆ์เองสอนพระ เณรด้วยกันเอง และสงเคราะห์กุลบุตร กุลธิดา เพื่อให้ได้รับการศึกษาที่ถูกต้อง พร้อมทั้งวิชา ความรู้ จรรยา ความประพฤติ การศึกษาที่สร้างวิถีคิดที่เป็นสัมมาทิฐิ การเรียนรู้คู่ความสุข (Learning And Happiness) บทบาทด้านการเผยแผ่ เป็นงานที่นำคำสอนขององค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าออกเผยแผ่สู่ประชาชนเป็นภารกิจที่มีความสำคัญ สังคมสงฆ์ต้องเป็นสังคม ล้ำลอง สังคมแบบอย่างหรือสังคมต้นแบบของสังคมชาวบ้านที่ดี (พระครูนนทมงคลวิศิษฐ์, 2559)

จากการศึกษาบทบาทการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สังัด ปญญาวุโธ) บทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาชุมชนคือ จรรโลงไว้ซึ่งพุทธธรรมอันจะก่อให้เกิดประโยชน์สุข ความสัมพันธ์ที่พระสงฆ์กับชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน พระสงฆ์ยังมีบทบาทหน้าที่ที่ต้องประพฤติ ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ โดยการใช้ความรู้ ความสามารถ สติปัญญา และความรอบคอบในการ พัฒนาสังคมเพื่อสร้าง ความรู้ ความเข้าใจ เข้าถึงที่ถูกต้องต่อหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา และเพื่อเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรสืบไป ซึ่งเห็นด้วยจากงานของ พระสุภาพ สุภาโว (บัวบรรจง) ที่กล่าวว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ด้านสังคม พระสงฆ์ควรเทศนาและอบรมให้ประชาชนในชุมชนมีความรักใคร่ สามัคคีกัน ในชุมชน ปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ และเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนตามแนว พระพุทธศาสนา ด้านเศรษฐกิจ พระสงฆ์ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตตามแนว เศรษฐกิจพอเพียง จัดให้วัดเป็นศูนย์รวมในการสนับสนุนการประกอบอาชีพหรือส่งเสริม

ผลิตภัณฑ์ในชุมชน ด้านวัฒนธรรม พระสงฆ์ควรอบรมให้ควรรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และ ประเพณีต่าง ๆ ให้กับเด็กและเยาวชนในชุมชน เพื่อสืบทอดต่อไป ด้านสาธารณสุข พระสงฆ์ควร ปฏิบัติตนแบบอย่างที่ดีและนำธรรมะมาใช้ส่งเสริมในการบำบัดโรคหรือยาเสพติดแก่ประชาชน ในชุมชน และด้านสิ่งแวดล้อม พระสงฆ์ควรเป็นตัวอย่างที่ดีในการรักษาความสะอาดให้กับ ชุมชนและพื้นที่ปู อนุรักษ์ ป่าไม้และต้นน้ำในชุมชน (พระสุภาพ สุภาโว (บัวบรรจุ), 2561)

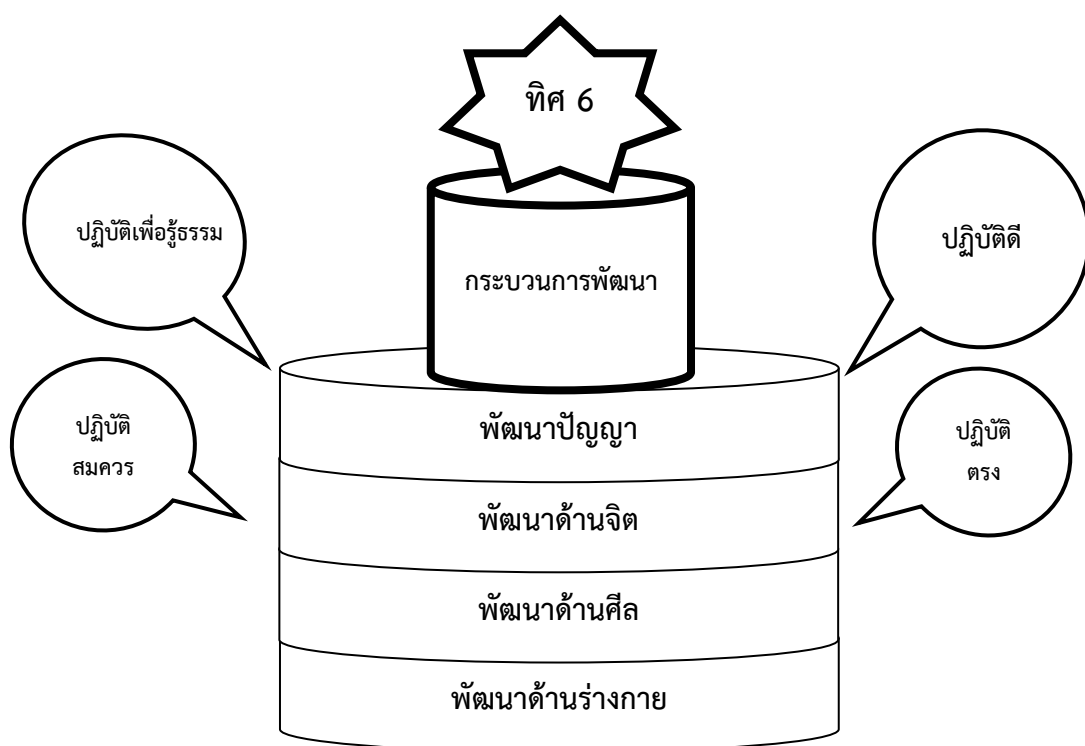
จากการศึกษาแนวทาง หลักการ และวิธีการในการพัฒนาสังคมของพระพรหมจรรย์จารย์ (สังัด ปญญาวุธ) การนำบทบาทและวิธีการพัฒนาสังคมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ โดยใช้กลยุทธ์ที่มีการวิเคราะห์สถานการณ์และกลุ่มเป้าหมาย โดยการนำหลักธรรม สัปปุริส ธรรม 7 ได้แก่ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล มาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคม เพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจบนพื้นฐานของความพอเพียง และการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม สอดคล้องกับงานของ พระครูสังฆรักษ์ประจวบ วุฑฒิจาริ ที่กล่าวว่า วิธีการ แก้ปัญหาของแต่ละสังคมจึงมีความแตกต่างกัน การแก้ปัญหาและการพัฒนาจึงต้องมองจากบริบททางสังคม การมีส่วนร่วมจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้ กระบวนการพัฒนาเป็นไปด้วยความราบรื่น และลดปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ ดังจะเห็น จากในกรณี การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมของพระครูศีลปัญญากรและการพัฒนาในด้าน สาธารณสุขของพระครูปริชาภิ วัฒน์ ที่มีบทบาทในการพัฒนาสังคม จนเป็นต้นแบบให้กับ พระสงฆ์รูปอื่นและเกิดผลยั่งยืนมาจนกระทั่งปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ใน บริบททางสังคม การชักชวนประชาชนให้มองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมร่วมกันในฐานะผู้นำ ทางจิตวิญญาณ อีกทั้งการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมโดยที่ทุกฝ่ายในสังคมได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึงการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ย่อมเกิดความเจริญและยั่งยืน (พระครูสังฆรักษ์ประจวบ วุฑฒิจาริ และคณะ, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

จากข้อค้นพบในงานวิจัยได้สรุปเป็นองค์ความรู้สรุปได้ว่า เป้าหมายของการพัฒนา 4 จิตวิญญาณ หรือเรียกว่า “Four spiritual development goals model” เป็นการ ปลดปล่อยตนเองให้พ้นจากความทุกข์ทั้งทางกายและจิตใจ โดยการให้ความสำคัญกับความ สุขทางจิตใจอันเกิดจากความอิสรภาพที่พึ่งตนเองได้ และความเข้มแข็งของบุคคลและสังคม ต้อง ได้รับการพัฒนาให้สมบูรณ์ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาด้านร่างกาย ต้องมีการพัฒนา ร่างกายให้เข้มแข็ง มีสุขภาพดี ปราศจากโรค ต้องพัฒนาให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพสัมพันธ์กับธรรมชาติไม่เอาเปรียบธรรมชาติ 2) การพัฒนาด้านศีล เกี่ยวข้องกับ สังคมเป็นการพัฒนาศีลขั้นต้น คือ ไม่ก่อการเบียดเบียน ไม่ทำความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น แก่สังคม นี่เป็นขั้นง่ายที่สุด การมีระเบียบวินัยซึ่งเป็นองค์ประกอบของศีลนั้น รวมถึงการนำมรรคมีองค์

8 มาประยุกต์ใช้ ได้แก่ ความเห็นชอบ การเจรจาชอบ การทำงานชอบ เป็นต้น ดังนั้น การพัฒนาศีล จึงเป็นการพัฒนาการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยดีอย่างเกื้อกูลเป็นประโยชน์และมี อาชีพที่ถูกต้องโดยการประกอบสัมมาชีพ 3) การพัฒนาด้านจิต หรืออารมณ์ ต้องมีการ ฝึกอบรมเสริมสร้างจิตใจให้พร้อมด้วยคุณสมบัติ 3 ด้าน คือ ด้านคุณภาพจิต ด้านสมรรถภาพจิต และด้านสุขภาพจิต และการพัฒนาปัญญา คือ ความรู้ความเข้าใจในศิลป์ และศาสตร์ต่าง ๆ อย่างไม่มีอคติ มีความรู้ความเข้าใจในโลกและชีวิตตามความเป็นจริง รู้เท่าทันธรรมชาติของสังขาร คือ โลกและชีวิต ซึ่งความรู้ความเข้าใจมีหลายชั้นโดยแบ่งเป็นชั้น ๆ

ภาพที่ 1 แบบจำลองเป้าหมายการพัฒนาจิตวิญญาณสี่ประการ
Four spiritual development goals model

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านสร้างสาธารณะประโยชน์ 2) ด้านอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน 3) ด้านศึกษาสงเคราะห์ และ 4) ด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งในด้านบทบาทการพัฒนาสังคมของ

พระพรหมจริยาจารย์ (สังัด ปญญาวุโธ) คือ การพัฒนาสังคมที่มีประโยชน์ทั้งด้านบุคคล สังคม และพระพุทธศาสนา เป็นการนำพุทธวิธีที่หลากหลายทั้งโดยตรงและทั้งโดยอ้อม และการปกป้องพระพุทธศาสนา โดยการใช้ความรู้ ความสามารถ สติปัญญา และความรอบคอบในการพัฒนาสังคมเพื่อสร้าง ความรู้ ความเข้าใจ เข้าถึง ที่ถูกต้องต่อหลักคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา และเพื่อเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรสืบไป และมีแนวทางหลักการและวิธีการในการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สังัด ปญญาวุโธ) คือ การนำบทบาทและวิธีการพัฒนาสังคมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ โดยใช้กลยุทธ์ที่มีการวิเคราะห์สถานการณ์และกลุ่มเป้าหมาย โดยการนำหลักธรรม สัปปุริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคม เพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจบนพื้นฐานของความพอเพียง และการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม ในด้านการอภิปรายผล บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม และเพื่อศึกษาแนวทางหลักการและวิธีการในการพัฒนาสังคม จากการศึกษาข้อมูลไม่พบงานวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยสรุปโดยรวมว่า กระบวนการที่พระสงฆ์ใช้ในการขัดเกลาคุณธรรมเป็นลักษณะทางตรง คือ การบอกกล่าว หรือเทศนา หรือกระบวนการอบรมโดยผ่านเทคนิคการเรียนรู้แบบต่าง ๆ และการขัดเกลาทางอ้อม โดยใช้ระเบียบวินัยที่เข้มงวดเป็นสื่อในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวในสังคม การที่พุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอนที่โน้มนำให้ประชาชนมีความเชื่อ และยึดถือเป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิตเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นให้แก่สังคม และศาสนาเข้มแข็งจะทำให้มีความมั่นคงแก่ประเทศชาติและส่วนรวม ข้อเสนอแนะในการวิจัย ได้แก่ 1) คณะสงฆ์ในภาคใต้หรือผู้เกี่ยวข้องควรจัดทำหนังสือหรือนิทรรศการเกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สังัด ปญญาวุโธ) ในแต่ละด้าน 2) ควรนำหลักการและวิธีการด้านการพัฒนาสังคมของพระพรหมจริยาจารย์ (สังัด ปญญาวุโธ) เผยแพร่ให้คณะสงฆ์ในภาคใต้หรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนของแต่ละพื้นที่ รวมทั้งเผยแผ่องค์ความรู้ดังกล่าวสู่สังคมและสาธารณชน และ 3) ศึกษาวิเคราะห์บทบาทการนำหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์และพระสังฆาธิการรูปอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

เจียมพงษ์ วงธรรม. (2518). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม. ใน วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ญาฎา เพ็งนาเลน. (2553). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในทัศนะของประชาชนในเขตอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- พระครูนวมงคลวิศิษฐ์. (2559). พระสงฆ์กับบทบาทการพัฒนาสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 1(2), 20-31.
- พระครูสังฆรักษ์ประจวบ วุฑฒิจาริ และคณะ. (2563). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม จังหวัดเชียงใหม่. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 10(1), 101-119.
- พระพรพล วิจิตรธรรม. (2560). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ตำบลเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- พระมหากิตติสุจิตโต (สร้อยมาลา). (2555). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในทัศนะของประชาชนในเขตอำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พระมหาไพสิทธิ สัตยารุช. (2542). บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท ศึกษากรณีพระเทพสิมาภรณ์กับการพัฒนาชนบทในจังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระสุภาพ สุภาโว (บัวบรรจง). (2561). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลยางค้อม อำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). ทิศทางของแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. ใน เอกสารประกอบการระดมความคิดเห็น ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ 12. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ
ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE FACTORS AFFECTING DEVELOPMENT FOR THE QUALITY
LIFE OF THE DISABLED IN KOMPANGSOA SUBDISTRICT
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION MUEANG DISTRICT
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พรทิพย์ แทนทอง

Porntip tanthong

เดชชาติ ตรัทรัพย์

Detchat Treesap

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

ประเวศ อินทองปาน

Praves Intongpan

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University, Thailand

E-mail: noi_porntip@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ 2) เปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ และ 3) หาข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ เป็นใช้วิธีวิจัยเชิงเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มคนพิการที่อาศัยอยู่ในตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่อยู่ในวัยทำงานมีอายุระหว่าง 25 - 50 ปี และพักอาศัยในพื้นที่ 10 ปี ขึ้นไป จำนวนทั้งหมด 183 คน วิเคราะห์ค่าสถิติ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t - test และ F - test นำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาสรุปในภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพชีวิตของคนพิการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1.1) ด้านจิตใจ 1.2) ด้านสุขภาพทางกาย 1.3) ด้านสิ่งแวดล้อม และ 1.4) ด้านความสัมพันธ์ภาพทางสังคม 2) เปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ มีความแตกต่างกันตามเพศ อายุ ลักษณะความพิการ และอาชีพต่างกัน และในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

* Received 3 February 2019; Revised 3 March 2019; Accepted 10 April 2019

ไม่แตกต่างกัน และมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 3) ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ได้แก่ 3.1) ควรให้บริการโดยให้เจ้าหน้าที่ไปตรวจสุขภาพที่บ้านตามสิทธิขั้นพื้นฐาน 3.2) ควรส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ให้ได้รับรู้รับทราบอย่างทั่วถึง 3.3) ควรส่งเสริมอาชีพหลัก อาชีพเสริมให้กับคนพิการ 3.4) ควรช่วยเหลือเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในการดำรงชีวิตให้มีปัจจัยขั้นพื้นฐานที่เพียงพอและมีคุณภาพ และ 3.5) ควรอบรมเจ้าหน้าที่ ที่ทำหน้าที่ดูแลคนพิการหรืออาสาสมัครที่มีอยู่ให้มีความรู้ ความชำนาญในการดูแลคนพิการ

คำสำคัญ: ปัจจัย, การพัฒนาคุณภาพชีวิต, คนพิการ

Abstract

The purposes of this study were as follows: 1) to study of life quality development of disables 2) to compare on life quality development of disables and 3) to study suggestions and ways to improve the quality of life of the disabled. The study was quantitative research by specific sampling questionnaire from the group sample of disables who working age between 25 - 50 year-olds and living at Kampangsoa sub district administrative organization, Mueang district, Nakhon Si Thammarat province more than 10 years with the total 183 persons. Data were analyzed using (Krejcie and Morgan formula), statistic, percentage, average, standard deviation, t - test and F - test for presenting descriptive information in an overview. The findings were as follows: 1) The life quality development of disables found overall is at a medium level so divided into 4 parts such as 1.1) mind 1.2) health 1.3) environment and 1.4) social relationship 2) The comparative results on life quality development of disables that have different life in terms of gender, age, disable type and occupation so the life quality of disables are the same. And is associated with a statisticant significant level .001. 3) The study suggests about the life quality development of disables 3.1) there should have more service providing at home according to basic right of disables. 3.2) There should promote information into public relations that will useful for disabled. 3.3) There should support full time and part time job to disables in community 3.4) There should help disables to rehabilitation for living quality with basic need and 3.5) there should training skill for the staff or volunteer to take care the disables.

Keywords: Factors, Development for Life Quality, Disabilities

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ที่ดีอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง เป็นปัจจัยหลักที่มีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศในทุกระดับ ประเทศชาติใดมีมนุษย์ที่พร้อมด้วยศักยภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ถือว่าประเทศนั้นเป็นประเทศที่พัฒนาและประสบผลสำเร็จ คนพิการจึงนับเป็นประชากรกลุ่มหนึ่งของสังคมที่กำลังเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของตนมาพัฒนาชุมชน สังคม และดำเนินชีวิตร่วมอยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุข (เฉลิมขวัญ สิงห์วี, 2548) ซึ่งการช่วยเหลือคนพิการให้สามารถอยู่ได้ในสังคมถือเป็นหน้าที่ของทุกคน ดังพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานไว้เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2517 ความตอนหนึ่งว่า “งานช่วยเหลือคนพิการนี้ ก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะว่าผู้พิการไม่ได้อยากจะเป็นผู้พิการ และอยากช่วยเหลือตนเอง ถ้าเราไม่ช่วยเขาให้สามารถที่จะปฏิบัติงานอะไร เพื่อชีวิตและเศรษฐกิจของครอบครัว จะทำให้เกิดสิ่งที่หนักในครอบครัวหนักแก่ส่วนรวม ฉะนั้นนโยบายที่จะทำก็คือ ช่วยเขาให้ช่วยเหลือตนเองได้ เพื่อจะทำให้เขาสามารถเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม” (สุจินต์ สว่างศรี, 2550) กับปญญาคนพิการไทย พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้คนพิการควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเพื่อให้คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ขึ้น สามารถพัฒนาตนเองได้โดยให้การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ ความเป็นมนุษย์ และความเป็นพลเมืองไทยมีส่วนร่วมทางการเมืองในการกำหนดนโยบาย รวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ชุมชน สังคม และรัฐในทุก ๆ ด้าน จากข้อมูลการจดทะเบียนคนพิการของตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีจำนวน 155 คน จากจำนวนคนพิการทั้งสิ้น 350 คน (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราช, 2559)

จากภาพรวมของประเทศที่พบความพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหวมากที่สุด ซึ่งคนพิการส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตชนบท ทำให้ขาดโอกาสในการเข้าถึงการรับบริการทางด้านการแพทย์หรือฟื้นฟูสมรรถภาพเฉพาะด้าน และวิธีการรักษาต่าง ๆ ทางด้านการแพทย์ที่ไม่ใช่ยา แต่เป็นอุปกรณ์เสริมที่สามารถใช้ดำเนินชีวิตประจำวันได้สำหรับคนพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหว ที่เกิดข้อจำกัดและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น รถเข็น แขน ขา เทียม ไม้เท้า ไม้ค้ำยัน และไม้เท้าขาว สุนัขนำทาง สำหรับคนพิการทางเห็น รวมไปถึงสังคมไม่เปิดโอกาสให้คนพิการได้แสดงถึงความสามารถเพราะไม่มีสถานประกอบการใดจ้างคนพิการเข้าไปทำงาน จากสภาพการณ์ของคนพิการดังกล่าวข้างต้น องค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีอำนาจในการบริหารกำหนดนโยบาย และการตัดสินใจ เป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด มีข้อมูลประชากรของชุมชน และ

เป็นผู้รู้ปัญหาของประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้อ่องค์การบริหารส่วนตำบลยังมีอำนาจอิสระในการกำหนดทิศทางการวางแผนการตัดสินใจในการที่สนับสนุนงบประมาณด้านการส่งเสริมสุขภาพอนามัย มีกฎหมายและอำนาจของข้อบัญญัติตำบล โดยมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ซึ่งคนพิการ เป็นบุคคลที่มีความบกพร่องทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ประกอบกับการมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ ทำให้มีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือทำงานได้อย่างบุคคลทั่วไป ทำให้ไม่มีรายได้เพียงพอที่จะทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ส่งผลต่อสภาพจิตใจเกิดความเบื่อหน่าย อับอาย เครียด ที่กลายเป็นคนไม่กล้าแสดงออก และแสดงความสามารถให้สังคมได้รับรู้ จากปัญหาที่กล่าวนี้ถือว่าเป็นวิกฤติเฉียบที่ถูกสังคมมองผ่านทำให้คนพิการเหล่านี้สูญเสียโอกาสสร้างคุณค่าให้กับตัวเองและสังคม (สุจินต์ สว่างศรี, 2550) ในด้านคุณภาพชีวิต เป็นรู้สึกของคนพิการที่มีความต้องการ ความพึงพอใจในชีวิต เกี่ยวกับความเป็นอยู่ที่ดี ทั้งสุขภาพกาย และสุขภาพจิต ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมและสิ่งแวดล้อม ภายใต้บริบทของวัฒนธรรม ค่านิยมมาตรฐานของสังคมและสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของคนพิการ

จากเหตุผลดังกล่าว การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการจะต้องอาศัยปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตคนพิการ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้ครอบคลุมความจำเป็นพื้นฐานของการใช้ชีวิตประจำวันของคนพิการ และการยกระดับชีวิตในด้านอื่น ๆ ในการวัดระดับคุณภาพชีวิตและปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตคนพิการ ทำให้้องค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ เพื่อให้คนพิการมีคุณภาพชีวิต ครอบคลุมความจำเป็นพื้นฐานของการใช้ชีวิตประจำวันของคนพิการ เช่น ด้านการแพทย์ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านสังคมให้มีความเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ ดังนั้น ผู้วิจัยได้มีทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และสนใจศึกษาพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้ครอบคลุมความจำเป็นพื้นฐานของการใช้ชีวิตประจำวันของคนพิการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามข้อมูลทั่วไปที่แตกต่างกัน
- 3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ประชากร (Population) คือ คนพิการที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวนทั้งหมด 350 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2558)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ประกอบด้วย คนพิการที่อาศัยอยู่ในตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่อยู่ในวัยทำงานมีอายุระหว่าง 25-50 ปี และพักอาศัยในพื้นที่ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 183 คน จากการใช้สูตรคำนวณของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

1.3 ด้านเนื้อหา ได้แก่ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ และองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ใช้แบบสอบถามซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.51 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดถือว่าแบบสอบถามมีคุณภาพนำไปใช้ได้ และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน (Checklist) 2) ศึกษาปัจจัยและเปรียบเทียบในด้านต่าง ๆ และ 3) ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R., 1967) โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด 2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง ปานกลาง 4 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการและปัจจัยที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ ระยะที่ 2 เปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และระยะที่ 3 แนวทางข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t - test และ F - test และนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาสรุปในภาพรวม

ผลการวิจัย

การศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 104 คน ร้อยละ 56.80 มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 62 คน ร้อยละ 33.90 มีลักษณะความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย จำนวน 76 คน ร้อยละ 41.50 มีอาชีพรับจ้าง จำนวน 95 คน ร้อยละ 51.90 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 82 คน ร้อยละ 44.80) และมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 8,000 บาท จำนวน 110 คน ร้อยละ 60.10 จากการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านจิตใจ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 17.93, S.D. = 2.22) ได้แก่ ความรู้สึกพอใจ การมีสมาธิในการทำงาน การยอมรับรูปร่างหน้าตาตนเอง ความรู้สึกกังวล และความรู้สึกชีวิตมีค่า 2) ด้านสุขภาพทางกาย การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 17.71, S.D. = 4.57) ได้แก่ การเจ็บป่วย การมีกำลังพอ ความพอใจในการนอนหลับ การรักษาพยาบาล ความพอใจกับความสามารถในการทำงาน และความสามารถในการเดินทางด้วยตนเอง 3) ด้านสิ่งแวดล้อม การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 23.15, S.D. = 2.95) ได้แก่ ความมั่นคงในชีวิต ความพอใจกับที่อยู่อาศัย การมีเงินใช้จ่าย และความพอใจในการใช้บริการสาธารณสุข และ 4) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 9.22, S.D. = 1.44) ได้แก่ ความพอใจกับการผูกมิตร ความพอใจกับการช่วยเหลือ และความพอใจในชีวิตทางเพศ

การศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ พบว่า หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนควรให้ความสำคัญในทุกด้าน เช่น การรับรู้การมีโรคประจำตัว การมีอาชีพการมีผู้ดูแล ความต้องการความช่วยเหลือของคนพิการ และการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในด้านคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนพิการนั้นขึ้นอยู่กับความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต อย่างมีประสิทธิภาพให้กับหน่วยงานของรัฐในการให้ความช่วยเหลือและความต้องการของคนพิการ จากข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($F=7.760$, $p < .001$) มีรายละเอียด ดังนี้

1. คนพิการที่มีเพศต่างกัน มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยรวม ไม่แตกต่างกัน
2. คนพิการที่มีอายุต่างกัน มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยรวม ไม่แตกต่างกัน
3. คนพิการที่มีลักษณะความพิการต่างกัน มีการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยรวม

ไม่แตกต่าง

4. คนพิการที่มีอาชีพต่างกัน มีการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยรวม ไม่แตกต่างกัน

5. คนพิการที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยรวม แตกต่างกัน

6. คนพิการที่มีรายได้ต่างกัน มีการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยรวม แตกต่างกัน

จากการศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ พบว่า ควรให้มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ มี 5 ข้อ ได้แก่ 1) ควรให้บริการ/ออกไปให้บริการ/นำเจ้าหน้าที่ไปตรวจสุขภาพคนพิการถึงที่บ้านตามสิทธิขั้นพื้นฐาน คนพิการ เช่น โรงพยาบาล อนามัย กลุ่ม อ.ส.ม. เป็นต้น 2) ควรส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ให้แก่คนพิการได้รับรู้รับทราบอย่างทั่วถึง เช่น ประชุม ประจำเดือน ตั้งกลุ่มโซเชียล (Line, Facebook) 3) ควรส่งเสริมอาชีพหลักอาชีพเสริมให้กับคนพิการในชุมชน เช่น ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน เป็นต้น 4) ควรช่วยเหลือเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในการดำรงชีวิตให้มีปัจจัยขั้นพื้นฐานที่เพียงพอ และมีคุณภาพ เช่น การซ่อมแซมที่อยู่อาศัย จัดตั้งชมรมคนพิการ และ 5) ควรอบรมเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ดูแลคนพิการหรืออาสาสมัครที่มีอยู่ให้มีความรู้ ความชำนาญในการดูแลคนพิการ เช่น การใช้อุปกรณ์ที่ถูกต้องและเหมาะสมกับคนพิการแต่ละประเภท

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบประเด็นสำคัญ สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล กำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านจิตใจ 2) ด้านสุขภาพทางกาย 3) ด้านสิ่งแวดล้อม และ 4) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม เนื่องจากความพิการทางร่างกาย ส่งผลกระทบต่อด้านจิตใจและทำให้สัมพันธ์ทางสังคมได้รับผลกระทบไปด้วย ส่วนคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจโดยภาพรวมอยู่ในระดับไม่ดี อาจเนื่องมาจากความพิการทางร่างกายและความด้อยโอกาสทางการศึกษา ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการมีงานทำ ส่งผลให้มีรายได้ที่ไม่แน่นอน จึงจำเป็นต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากครอบครัว ญาติ และองค์กรการกุศลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังเช่น ธีรรัตน์ นงค์ทอง และพิมพ์ ขจรธรรม กล่าวว่า คนพิการรุนแรงทางร่างกายและการเคลื่อนไหว มีคุณภาพชีวิตทั้งในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวม 86.9 คะแนน (SD=17.9) ด้านสุขภาพกาย 22.1 คะแนน (SD= 5.3) ด้านจิตใจ

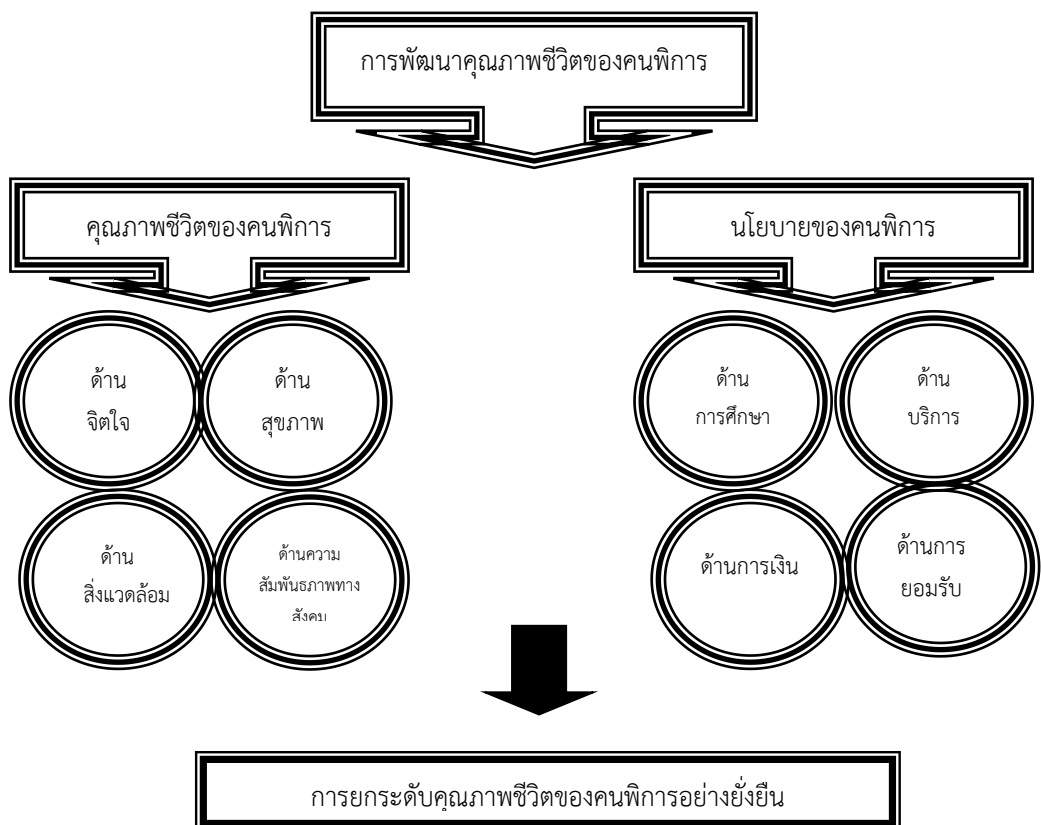
20.7 คะแนน (SD=5.6) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม 11.4 คะแนน (SD =3.1) และด้านสิ่งแวดล้อม 28.1 คะแนน (SD =5.4) ซึ่งคุณภาพชีวิต คือ การรับรู้ของแต่ละบุคคลต่อสถานะในชีวิตของตน ภายใต้บริบทของวัฒนธรรมและความหมายของระบบในสังคมที่พวกเขาอาศัยอยู่ และสัมพันธ์กับเป้าหมาย ความคาดหวัง มาตรฐานของสังคม และสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (ธิดารัตน์ นงค์ทอง และพิมพ์ ขจรธรรม, 2560)

ด้านการเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ ในด้านคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนพิการนั้น ขึ้นอยู่กับความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ จากข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($F=7.760$, $p < .001$) มีความแตกต่างกัน ตามเพศ อายุ ลักษณะความพิการ และอาชีพต่างกัน และในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ไม่แตกต่างกัน และมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งสอดคล้องกับศศิรินทร์ วาสิน ที่กล่าวว่า ในด้านการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับปานกลาง สัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีการทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวน้อย การบริการที่ได้รับจากภาครัฐ ด้านสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอาชีพและการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ภาคีเครือข่ายอยู่ในระดับปานกลาง และคุณภาพชีวิตคนพิการทางด้านร่างกาย จิตใจ และสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนคุณภาพชีวิตทางด้านสังคมอยู่ในระดับน้อย ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี ภาคีเครือข่ายคนพิการมีอิทธิพลทางบวกกับคุณภาพชีวิตคนพิการมากที่สุด รองลงมา คือ การบริการที่ได้รับจากภาครัฐ การเห็นคุณค่าในตนเอง เพศ และสัมพันธภาพในครอบครัวตามลำดับ ส่วนอายุ และสถานภาพสมรส มีอิทธิพลทางลบกับคุณภาพชีวิตคนพิการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) สรุปได้ว่า ระดับการศึกษา รายได้ และระยะเวลาพิการ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตคนพิการ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ศศิรินทร์ วาสิน, 2556)

ด้านข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ ควรให้มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เช่น การให้บริการตรวจสอบสุขภาพ การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสาร การส่งเสริมอาชีพ การช่วยเหลือด้านปัจจัยขั้นพื้นฐานที่เพียงพอและมีคุณภาพ และ การให้อบรมเจ้าหน้าที่ในการทำหน้าที่ดูแลคนพิการอย่างความชำนาญในการดูแลคนพิการ การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้พิการควรให้ความสำคัญทั้งการสุขภาพกายและสุขภาพใจเห็นด้วยกับ วิชุลพรณ ทินนบุตรา ที่กล่าวถึงข้อบกพร่องของสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการที่ใช้รถเข็นในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้แก่ 1) สถานที่สาธารณะต่าง ๆ เช่น ห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาร์เก็ตและร้านสะดวกซื้อ สถานที่ยังไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับคนพิการที่ใช้รถเข็นมากเท่าที่ควร 2) พื้นถนนทางเดินเท้าที่มีความต่างระดับกันและไม่เรียบทำให้เป็นอุปสรรคต่อรถเข็นคนพิการที่จะเดินทาง โดยคนพิการที่ใช้รถเข็นต้องใช้เข็นบนพื้นถนนร่วมกับรถยนต์เพื่อความสะดวก คนพิการที่ใช้รถเข็นไม่สามารถใช้บริการสะพานลอยข้ามถนนได้ 3) การใช้บริการของรถโดยสารประจำทางนั้น

เป็นเรื่องที่ยากมากสำหรับคนพิการที่ใช้รถเข็น เพราะระดับของทางเท้าที่ป้ายรถประจำทางกับบันไดขึ้นลงของตัวรถประจำทางที่ไม่ได้ออกแบบมาเพื่อรถเข็นคนพิการ 4) อาคารเรียนทางเดินเท้า ถนนทางเข้าสถานที่ต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยยังไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับคนพิการที่ใช้รถเข็นมากพอ 5) ถนนของมหาวิทยาลัยมีเกาะกลางที่เป็นทางลาดสำหรับรถเข็นคนพิการเป็นทางเดินเท้าที่มีระดับสูงกว่าถนน คนพิการไม่สามารถขึ้นไปใช้ทางเท้าเหมือนคนปกติได้ 6) สถานที่ต่าง ๆ ในบางมหาวิทยาลัยได้ออกแบบมาสำหรับให้คนพิการที่ใช้รถเข็นใช้บริการแต่ทางก็ไม่เรียบและเสมอกันทั้งหมดสร้างความลำบากให้คนพิการที่ใช้รถเข็น 7) ในการเดินทางด้วยขนส่งสาธารณะ เช่น รถไฟฟ้าบางสถานี (สถานีย่อย) ยังไม่มีลิฟต์สำหรับคนพิการที่จะขึ้นไปขึ้น 2 เพื่อขึ้นรถไฟฟ้า และ 8) สถานที่ราชการส่วนมากยังไม่ได้ออกแบบมาเพื่อการใช้บริการของคนพิการที่ใช้รถเข็น (วิชูพรรณ ทินนบุตรา, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 แบบจำลองความพิการอย่างยั่งยืน
Sustainable disability model

จากข้อค้นพบในงานวิจัยได้สรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้ การยกระดับคุณภาพชีวิตของ คนพิการอย่างยั่งยืน หรือเรียกว่า “Sustainable Disability Model” เป็นการนำปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตคนพิการ ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านร่างกาย ได้แก่ เพศ อายุ ระยะเวลาที่ พิการ ระดับความพิการ และภาวะสุขภาพทางกาย 2) ปัจจัยด้านจิตใจ ได้แก่ การรับรู้ ภาพลักษณ์ และรูปร่างของตนกับการเห็นคุณค่าในตนเอง 3) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความปลอดภัย ความสะดวกในการใช้ชีวิต กับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและบริการ และ 4) ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ และการสนับสนุน ทางสังคม ในด้านนโยบายที่ภาครัฐควรส่งเสริม เช่น การศึกษา การเข้าถึงบริการต่าง ๆ ด้านการเงิน และด้านการยอมรับ ดังนั้น ควรให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพชีวิตคน พิการโดยได้รับการสนับสนุนดูแลในทุกด้านให้เกิดการรับรู้ภาพลักษณ์และรูปร่างของตน และ การเห็นคุณค่าในตนเอง รวมถึงสวัสดิการด้านต่าง ๆ อย่างครบถ้วนและเหมาะสม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา “ปัจจัยที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการในเขตองค์การ บริหารส่วนตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” พบว่า ด้านคุณภาพชีวิต ของคนพิการฯ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านจิตใจ 2) ด้านสุขภาพทางกาย 3) ด้านสิ่งแวดล้อม และ 4) ด้านความสัมพันธ์ภาพทางสังคม ด้านการ เปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการฯ มีความแตกต่างกัน ตามเพศ อายุ ลักษณะความ พิการ และอาชีพต่างกัน และในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ไม่แตกต่างกัน และในด้าน ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการฯ ได้แก่ 1) ควรให้บริการ/ออกไป ให้บริการ/นำเจ้าหน้าที่ไปตรวจสุขภาพคนพิการถึงที่บ้านตามสิทธิขั้นพื้นฐานคนพิการ 2) ควรส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ให้แก่คนพิการได้รับรู้รับทราบ อย่างทั่วถึง 3) ควรส่งเสริมอาชีพหลักอาชีพเสริมให้กับคนพิการในชุมชน 4) ควรช่วยเหลือ เกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในการดำรงชีวิตให้มีปัจจัยขั้นพื้นฐานที่เพียงพอและมี คุณภาพ และ 5) ควรอบรมเจ้าหน้าที่ ที่ทำหน้าที่ดูแลคนพิการหรืออาสาสมัครที่มีอยู่ให้มี ความรู้ ความชำนาญในการดูแลคนพิการ ในด้านการอภิปรายผลสรุปได้ว่า การพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของคนพิการ การเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ และข้อเสนอแนะและ แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ จากการศึกษาข้อมูลไม่พบบางงานวิจัยที่สามารถ เปรียบเทียบกันได้โดยตรง แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยสรุปโดยรวมว่า เพื่อให้คนพิการมี คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นควรมีการจัดบริการให้มีความสอดคล้องระหว่าง ความต้องการกับความ เป็นจริงของคนพิการแต่ละบุคคล เช่น การให้คำปรึกษาด้านจิตใจ อาชีพ และอุปกรณ์ที่เอื้อต่อคน พิการ เพื่อช่วยให้คนพิการสามารถปรับตัว ทศนคติ และยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นใน

ชีวิต มีอาชีพที่เหมาะสมสร้างรายได้เลี้ยงตนเองได้ รวมถึง การจัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของคนพิการ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ควรศึกษาวิจัยในประเด็นของการพัฒนากลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้พิการ และ 2) ควรวิจัยในประเด็นกิจกรรมของชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับความพิการที่มีอยู่ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้พิการ

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมขวัญ สิงห์วี. (2548). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนพิการทางกายในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธิดารัตน์ นงค์ทอง และพิมพ์พา ขจรธรรม. (2560). การศึกษาคุณภาพชีวิตของคนพิการรุนแรงทางร่างกายและการเคลื่อนไหว. วารสารพัฒนาสังคม, 19(2), 113-131.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- วิชูพรรณ ทินนบุตรา. (2559). แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการที่ไร้ถิ่นในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ, 26(1), 207-232.
- ศศินันท์ วาสิน. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตคนพิการในจังหวัดนนทบุรี. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 7(2), 83-96.
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราช. (2559). ข้อมูลคนพิการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเขา อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช: องค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเขา.
- สำนักงานสถิติจังหวัดนครศรีธรรมราช. (2558). ข้อมูลประชากรคนพิการ. เรียกใช้เมื่อ 25 มิถุนายน 2559 จาก http://nksitham.nso.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=397:mindmap-older&catid=100:2012-01-09-07-04-24
- สุจินต์ สว่างศรี. (2550). การส่งเสริมอาชีพคนพิการทางสติปัญญาของโรงเรียนลพบุรีปัญญาคุณกุล จังหวัดลพบุรี. ใน โครงการวิจัยตามแผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3). 607-610.

Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In Fishbein, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
ในตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช*
FACTORS AFFECTING FOR DEVELOPMENT TO LIFE QUALITY
OF THE ELDER IN KAMPEANGSOA SUB DISTRICT, MUEANG DISTRICT,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พระสิทธิชัย ชยานนโท

Phra Sittichai Chayananto

เดชชาติ ตริทรัพย์

Detchat Treesap

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

ประเวศ อินทองปาน

Praves Intongpan

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University, Thailand

E-mail: phrachayananto@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุ 2) เปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และ 3) หาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เป็นใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีอายุระหว่าง 55-65 ปี และพักอาศัยในพื้นที่ 10 ปีขึ้นไป จำนวนทั้งหมด 317 คน วิเคราะห์ค่าสถิติ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t - test และ F - test นำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาสรุปในภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.29$) แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1.1) ด้านสวัสดิการสังคม 1.2) ด้านทางร่างกาย 1.3) ด้านสิ่งแวดล้อม 1.4) ด้านทางจิตใจ และ 1.5) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม 2) การเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีความแตกต่างกันตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน และในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน และมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ 3) ข้อเสนอแนะและแนวทางการ

* Received 16 February 2019; Revised 20 March 2019; Accepted 27 April 2019

พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ได้แก่ 3.1) ควรบริโภคอาหารแต่พอประมาณเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย และหมั่นออกกำลังกาย 3.2) อบต. ควรจัดกิจกรรมนันทนาการอย่างเป็นระบบ 3.3) ควรทำกิจกรรมร่วมกันในการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคมด้วยจิตอาสา และฝึกทักษะทางอาชีพ 3.4) อบต. ควรจัดให้มีพื้นที่สีเขียวสำหรับผู้สูงอายุได้ออกกำลังกายและมุมพักผ่อนเพื่อรองรับกิจกรรมกลุ่มร่วมกับคนในชุมชนได้มากขึ้น และ 3.5) ภาครัฐควรมีการสำรวจและส่งเสริมผู้สูงอายุในชุมชนอย่างจริงจังและทั่วถึง โดยการสนับสนุนอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่ผู้สูงอายุตามความต้องการโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

คำสำคัญ: ปัจจัย, การพัฒนาคุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this research were as follows: 1) To study of life quality development of elders, 2) To compare about life quality development of elders, and 3) To study the suggestions on life quality development of elders. The study was quantitative research by specific sampling questionnaire from the group sample of disables who age between 55-65 year old that live at Kampansoa sub district, Mueang district, Nakhon Si Thammarat province more than 10 years for all the total sample 317 persons. Data were analyzed using statistic, percentage, average, standard deviation, t - test and F - test for presenting descriptive information in an overview The research found that 1) The life quality development of elders by overview was at moderate level ($\bar{X} = 3.29$) when considered in each aspect from 5 parts such as 1.1) social welfare 1.2) health 1.3) environment 1.4) mind and 5) Social relations. 2) The comparative results on life quality development of elders found that the elders who had different from of gender, age, disable type and occupation so the life quality development. disables are the same. And is associated with a statisticant significant level .001. and 3) The suggestions and life quality development processing such as 3.1) the elders should consume food moderately and also benefit for health moreover exercise regularly, 3.2) the sub-district administration organization should create recreation activities, 3.3) the should be organized together in social activities by volunteering and practicing professional skills, 3.4) The sub - district administration organization should create green area for the elders to exercise and relax to accommodate more group activities with people in the community,

and 3.5) The government should survey and support seriously about the elders in the community for supply various equipment as needed for the elders as required for free.

Keyword: Factors, Quality of life improvement, Elders

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรครั้งสำคัญ คือ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยสัดส่วนจำนวนประชากรในวัยทำงานและวัยเด็กลดลง เนื่องจากอัตรา การเกิดและอัตราการตายของประชากรลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชากรไทยโดยเฉลี่ยมีอายุยืนยาวขึ้น ซึ่งสถานการณ์ของประเทศไทยก็ดำเนินไปเช่นเดียวกับนานาประเทศ กล่าวคือ การดำเนินนโยบาย ด้านประชากรและการวางแผนครอบครัวที่ประสบผลสำเร็จ ตลอดจนความก้าวหน้าในการพัฒนา ประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้คนไทยมีสุขภาพดีมีอายุยืนยาวขึ้น และมีโอกาสได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น มีความรู้และทักษะในการป้องกันและดูแลสุขภาพ ตลอดจนการวางแผนครอบครัว ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งผลสำเร็จดังกล่าวทำให้ภาวการณ์เจริญพันธุ์และอัตราการเกิดมีแนวโน้ม ที่ลดลง จนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างของประชากร กล่าวคือ ประชากรที่อยู่ในวัยสูงอายุ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในขณะที่ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มที่ลดลง (ชมพูนุท พรหมภักดี, 2556) จากพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ สิทธิเรื่องเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุ และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารกองทุนผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมจากรัฐ เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่กำหนดให้บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับสวัสดิการสงเคราะห์จากรัฐเป็นสาธารณะ อย่างสมศักดิ์ศรีและความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ ประเทศไทยเมื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จึงควรมีการเตรียมการเพื่อรองรับ โดยเมื่อมีคนแก่ หรือคนชรามากขึ้น สัดส่วนคนทำงานลดลง ผลผลิตโดยรวมก็จะลดลงส่งผลให้รายได้ของประเทศลดลง เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศได้ ผู้สูงอายุต้องเกษียณจากการงานไม่มีรายได้ต้องอาศัย รายได้จากเงินที่เก็บออมไว้ ถ้าหากไม่มีเงินออมไว้มากพอก็จะส่งผลให้เกิดปัญหาในการดำรงชีพเป็นภาระแก่สังคมที่ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้เหมาะสมและเพียงพอ ซึ่งทั้งหมดเป็นปัญหาที่ทุกภาคส่วนสมควรมีการเตรียมการเพื่อรองรับจำนวนผู้สูงอายุที่จะมีเพิ่มขึ้นและเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ (ราชวิทยาลัยทันตแพทย์แห่งประเทศไทย, 2563)

ผลจากการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมผู้สูงอายุของไทยจึงอาจเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงกว่าในหลายประเทศ ทั้งนี้รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และเริ่มออกมาตรการรับมือในด้านต่าง ๆ เช่น การลดภาษีนิติบุคคลให้แก่สถานประกอบการที่มีการจ้างงานผู้สูงอายุ การให้สินเชื่อที่อยู่อาศัย และการให้เบี้ยยังชีพ นอกจากนี้ ได้บรรจุประเด็นความท้าทายของภาวะสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยในร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2560 - 2579) อย่างไรก็ดี มาตรการเหล่านี้อาจยังไม่สามารถตอบโจทย์ของประเทศไทยได้ทั้งหมด (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563) ผู้สูงอายุ เป็นประชากรทั้งเพศชาย และเพศหญิง ซึ่งมีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป กลุ่มคนที่มีอายุอยู่ในช่วงปลายของชีวิต นิยามของผู้สูงอายุ แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับมุมมองผ่านความรู้สาขาใด เช่น ทางชีววิทยา ประชากรศาสตร์ การจ้างงาน และทางสังคมวิทยา เป็นต้น สำหรับประเทศไทย ตามกฎหมายกำหนด (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สทส.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2563) ขณะที่จำนวนรวมของประชากรประเทศไทยค่อนข้างจะคงตัวนั้น ประชากรในกลุ่มที่เป็นส่วนยอดของพีระมิดหรือประชากรผู้สูงอายุมีขนาดใหญ่ขึ้น และที่สำคัญ คือ เติบโตอย่างรวดเร็ว ในปี พ.ศ. 2553 ที่ผ่านมามีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 7.5 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 12 ของประชากรประเทศไทยทั้งหมด 64 ล้านคน แต่ประชากรกลุ่มผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ด้วยอัตราปีละประมาณร้อยละ 5 ทำให้เพิ่มจำนวนเพิ่มขึ้นอีกเท่าตัวเป็นประมาณ 15 ล้านคน ในอีก 20 ปี ข้างหน้า ซึ่งคิดเป็นประมาณร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด และเพิ่มเป็น 16.6 ล้านคนในอีก 30 ปี ข้างหน้า หรือคิดเป็น ประมาณร้อยละ 27 ของประชากรทั้งหมด ถ้าแบ่งประชากรสูงอายุที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไปออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้สูงอายุวัยต้นอายุ 60 – 69 ปี 2) กลุ่มผู้สูงอายุวัยกลางอายุ 70 – 79 ปี และ 3) กลุ่มผู้สูงอายุวัยปลายอายุ 80 ปีขึ้นไป (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2563) จากพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เน้น 4 เรื่อง คือ ให้มีกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ กองทุนผู้สูงอายุ สิทธิผู้สูงอายุ ภาษีเงินได้และการดูแลผู้สูงอายุจะแบ่ง ผู้สูงอายุเป็น 4 กลุ่ม คือ ผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีมีโรคเรื้อรัง/ช่วยเหลือตัวเองได้ภาวะทุพพลภาพ/ช่วยเหลือตัวเองได้บ้างภาวะทุพพลภาพ/ช่วยเหลือตนเองไม่ได้เลย รวมทั้งต้องมีมาตรการเข้มข้นในการทำนุบำรุงวัฒนธรรมประเพณี การรักษาคุณค่าของสังคมที่มีต่อผู้สูงอายุใน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2563)

ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะต่าง ๆ สำหรับรองรับผู้สูงอายุ สร้างความพร้อมในการเป็นสังคมผู้สูงอายุ พัฒนาบริการสุขภาพอนามัย ให้การส่งเสริมการจัดการศึกษา จัดสวัสดิการ รวมถึงหาอาชีพให้แก่ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุ ร่วมเป็นพลังขับเคลื่อนสังคมภายใต้หลักคิดที่ว่า ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์สูง สมควรให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาบ้านเมือง (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สทส.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2563) ดังนั้น การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ คาดว่าการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผน

ทางการดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม โดยผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และผลการสังเคราะห์ตัวแปรจากงานวิจัยมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดนำไปสู่การวิจัยพบว่า ตัวแปรหลัก ประกอบด้วย การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุฯ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสวัสดิการสังคม 2) ด้านทางร่างกาย 3) ด้านสิ่งแวดล้อม 4) ด้านทางจิตใจ และ 5) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และประกอบด้วยปัจจัยภายใน และภายนอกในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ รวมถึงการนำกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคฝ่ายเข้ามาสนับสนุนและส่งเสริมทั้งด้านสวัสดิการและอาชีพให้มีรายได้ มีความเป็นอยู่ดี มีสุขขึ้น ทำให้ประเทศมีคุณภาพชีวิต สังคม และเศรษฐกิจที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชของผู้สูงอายุ ที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน
3. เพื่อหาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) คัดเลือกแบบเจาะจง ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ประชากร (Population) คือ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวนทั้งหมด 1,800 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2563)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เป็นตัวแทนกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีอายุระหว่าง 55-65 ปี และพักอาศัยในพื้นที่ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 317 คน (สูตร Krejcie, R. V. & Morgan, D. W.) (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

1.3 เนื้อหา ได้แก่ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตัวแปรต้นคือ คุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ

และรายได้ และตัวแปรตามคือ คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสวัสดิการสังคม 2) ด้านทางร่างกาย 3) ด้านสิ่งแวดล้อม 4) ด้านทางจิตใจ และ 5) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญทำงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.51 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดถือว่าแบบสอบถามมีคุณภาพนำไปใช้ได้ และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จากการรอบแนวคิดและทฤษฎีของ Schalock, L. R. (Schalock, L. R., 2004) แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน (Checklist) 2) ปัจจัยและเปรียบเทียบในคุณลักษณะส่วนบุคคล และ 3) ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R., 1967) โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด 2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง ปานกลาง 4 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด

3. ด้านการเก็บข้อมูล แบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและ และปัจจัยที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ระยะที่ 2 เปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และระยะที่ 3 แนวทางข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t - test และ F - test และนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาสรุปในภาพรวม

ผลการวิจัย

การศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 56.80 มีช่วงอายุระหว่าง 60-69 ปี มีจำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 69.70 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 65.00 ประกอบอาชีพเกษตรกร มีจำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 52.00 และมีรายได้ 5,001 บาทขึ้นไป มีจำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 55.50 จากการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.29$) แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสวัสดิการสังคม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 17.93$, S.D. = 2.52) ได้แก่ ที่อยู่อาศัย เบี้ยเลี้ยงชีพการรักษาพยาบาล และอาชีพ 2) ด้านทางร่างกาย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 19.71$, S.D. = 4.50) ได้แก่ การเจ็บป่วย การมีกำลังพอ การนอนหลับ และความสามารถในการทำงาน 3) ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 25.50$, S.D. = 2.63) ได้แก่ ความมั่นคงในชีวิต

ความพอใจกับที่อยู่อาศัย การมีเงินใช้จ่าย และความพอใจในการใช้บริการสาธารณสุข 4) ด้านทางจิตใจ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 39.49$, S.D. = 3.22) ได้แก่ ความรู้สึกพอใจ ความรู้สึกกังวล และความรู้สึกชีวิตมีค่า และ 5) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 29.71$, S.D. = 3.20) ได้แก่ ผู้สูงอายุมีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับชุมชน ได้รับการช่วยเหลือจากชุมชน ได้รับความรู้ข้อมูลข่าวสารและการช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ

การศึกษาการเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ให้คำอธิบายชีวิตที่มีความมั่นคง ประกอบด้วย การมีสุขภาพดีร่างกายแข็งแรงไม่ป่วย เข้าโรงพยาบาลบ่อย มีหลักประกันสุขภาพ มีครอบครัวดีลูกหลานรักใคร่ปรองดอง ไม่สร้างปัญหา เชื้อพืง ดูแลพ่อแม่ ลูกหลานมาเยี่ยมเยียน อยู่กันพร้อมหน้า มีฐานะมั่นคง มีเงินใช้จ่าย ในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมดี และมีที่อยู่อาศัยสิ่งแวดล้อมดี ในด้านคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้สูงอายุนั้นขึ้นอยู่กับความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ จากข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($F=7.760$, $p < .001$) มีรายละเอียด ดังนี้

1. ผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกัน มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยรวม ไม่แตกต่างกัน
2. ผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยรวม ไม่แตกต่างกัน
3. ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยรวม

แตกต่างกัน

4. ผู้สูงอายุที่มีอาชีพต่างกัน มีการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยรวม ไม่แตกต่างกัน
5. ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่างกัน มีการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยรวม แตกต่างกัน

จากการศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรให้มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสวัสดิการสังคม ควรให้ผู้สูงอายุในเขตตำบลกำแพงเขามีสวัสดิการที่ดีที่หน่วยงานรัฐและหน่วยงานในชุมชนจัดให้ มีการให้คำปรึกษาหรือการฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย 2) ด้านทางร่างกาย ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในเขตตำบลกำแพงเขามีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง สามารถเคลื่อนไหวทำงานได้เป็นปกติในการประกอบกิจวัตรประจำวัน โดยไม่ต้องพึ่งพาหรือเป็นภาระผู้อื่น 3) ด้านความสิ่งแวดล้อม ควรให้ผู้สูงอายุในเขตตำบลกำแพงเขามีสภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความปลอดภัย มีอากาศถ่ายเท มีแสงสว่างเพียงพอ มีสิ่งอำนวยความสะดวกโดยสามารถใช้ประโยชน์และเข้าถึงระบบสาธารณูปโภคได้ดี และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นอยู่แบบพอเพียง 4) ด้านทางจิตใจ ควรให้ผู้สูงอายุในเขตตำบลกำแพงเขามีความมั่นใจในตนเองไม่รู้สึกท้อแท้ใจตัวเองไร้ค่า สามารถจำเหตุการณ์ในอดีตได้ ตลอดจนมีความพึง

พอใจในการดำเนินชีวิตสามารถปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา เช่น ทำบุญ ตักบาตรได้ และ 5) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ควรให้มีแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตตำบล กำแพงเขา ในด้านความสัมพันธ์ทางสังคมเพิ่มขึ้น เนื่องจากยังไม่มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีพอ ในเรื่องความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในการพบปะสังสรรค์กับบุคคลภายในชุมชน เช่น ชมรมผู้สูงอายุ หรือการมีส่วนร่วมในงานประเพณีและงานเทศกาลประจำปีต่าง ๆ ผู้สูงอายุไม่สามารถเข้าถึงหน่วยงานราชการ หรือรับรู้และรับทราบข่าวสารในชุมชนหรือจากสื่อต่าง ๆ และยังขาดการนำกระบวนการมีส่วนร่วมหรือให้การช่วยเหลือผู้สูงอายุในเรื่องต่าง ๆ ในชุมชน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบล กำแพงเขา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบประเด็นสำคัญ สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

จากการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล กำแพงเขา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เห็นได้ว่า การให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านทางจิตใจและด้านร่างกายเป็นอันดับต้น โดยการออกหน่วยตรวจสุขภาพเคลื่อนที่เป็นประจำทุกเดือน และด้านจิตใจโดยการเสริมสร้างความมั่นคงทางใจด้วยการจัดกิจกรรม เช่น โครงการแสดงธรรมเทศนา นอกจากนี้ ยังพบว่าควรเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ โดยจัดกิจกรรมกลุ่มหรือชมรมสำหรับผู้อายุร่วมกับคนในชุมชน ดังเช่น สุธิพงษ์ บุญผดุง ได้กล่าวถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นว่า ในระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก โดยด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี และด้านสภาพร่างกายที่ดี ตามลำดับ ในขณะที่ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและด้านการตัดสินใจด้วยตนเองมีระดับคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง ทำให้เห็นว่าผู้สูงอายุบางรายค่อนข้างเก็บตัว ส่งผลให้ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในการพบปะสังสรรค์กับบุคคลภายในชุมชนนั้นจำเป็นมากที่สุด สำหรับด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต ในด้านสภาพอารมณ์ที่ดีมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ด้านความเหงา อังว้าง และด้านความสุขกาย สบายใจ ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ด้านปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว มิตรสหายและเพื่อนบ้าน ในด้านการรวมกลุ่มทางสังคมมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ด้านการอุทิศและการได้รับการยอมรับจากชุมชน ในด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดีมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ด้านการดำรงชีพ และด้านรายรับและรายจ่าย ในด้านสภาพร่างกายที่ดีมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ด้านการใส่ใจเรื่องสุขภาพ และด้านการบริโภคที่ดี และด้านการตัดสินใจด้วยตนเองมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ด้านความเป็นอิสระทางความคิด และการเลือกทำในสิ่งที่ต้องการ (สุทธิพงษ์ บุญผดุง, 2554)

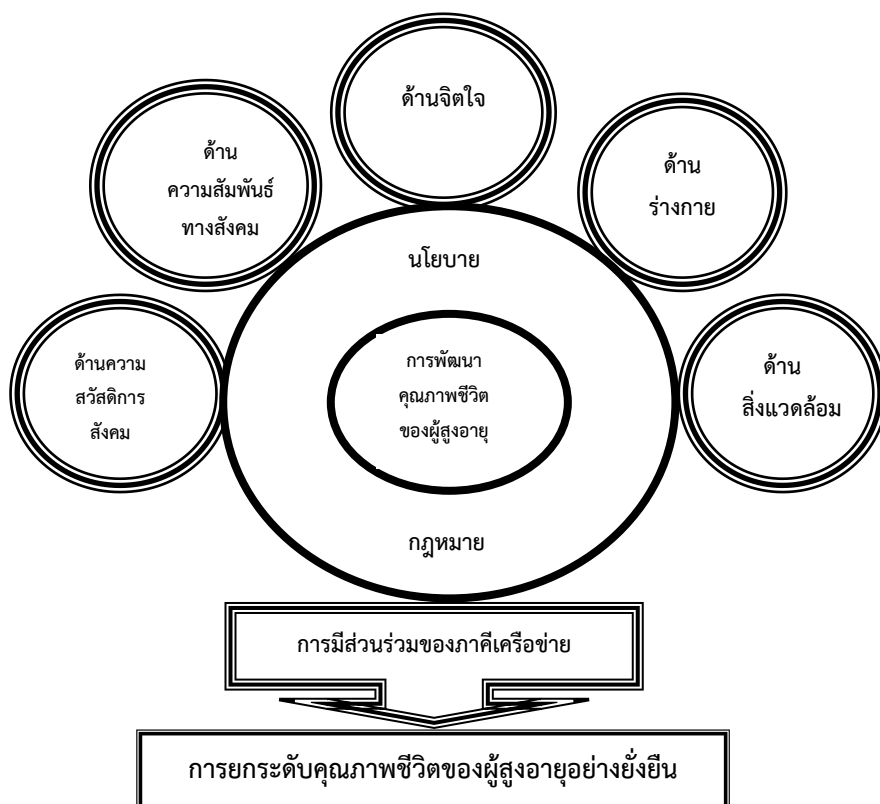
จากการศึกษาการเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในด้านคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้สูงอายุนั้นขึ้นอยู่กับความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ จากข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($F=7.760, p < .001$) มีความแตกต่างกัน ตามเพศ อายุ ลักษณะความพิการ และอาชีพต่างกัน และในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนการ ไม่แตกต่างกัน และมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อารดา ธีระเกียรติกำจร ได้กล่าวถึงลักษณะส่วนบุคคลว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิต คือ การมีสถานภาพสมรส และคุณสมบัติที่มีชีวิตอยู่มีการศึกษาที่สูง อาชีพหลักก่อนอายุ 60 ปีมีรายได้ที่แน่นอน ปัจจัยขององค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ คือ การมีรายได้ต่อเดือนเพิ่มขึ้น 1,000 บาท และเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยขององค์ประกอบด้านสังคม คือ การมีบุตรหลานคอยดูแลและช่วยเหลือ มีการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุมากที่สุด ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และ 0.05 ในทางตรงข้ามปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ ในทิศทางลบกับระดับคุณภาพชีวิต คือ การมีอายุที่เพิ่มขึ้นและการมีโรคประจำตัวของผู้สูงอายุ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ด้านเพศไม่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากสภาพอนามัยของผู้สูงอายุเพศชายพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา ต่างจากเพศหญิงซึ่งส่วนใหญ่เพศชายจะประกอบอาชีพรับจ้าง ทำนาและทำไร่ จึงทำให้สุขภาพอนามัยแตกต่างกัน (อารดา ธีระเกียรติกำจร, 2554)

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรให้มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ เช่น การบริโภคอาหารแต่พอประมาณ และเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย และควรหมั่นออกกำลังกายสม่ำเสมอ ในส่วนของอบต. ควรจัดกิจกรรมนันทนาการ เช่น ฟ้อนรำ ร้องเพลง กิจกรรมปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบแก่ผู้สูงอายุ กิจกรรมร่วมกันในการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคมด้วยจิตอาสา และส่งเสริมผู้สูงอายุที่มีทักษะทางอาชีพที่บ้านโดยการถ่ายทอดความรู้แก่คนในชุมชน ตลอดจนการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การจัดให้มีพื้นที่สีเขียวสำหรับผู้สูงอายุไว้ออกกำลังกาย มีมุมพักผ่อนทางเดินราบเรียบสะดวกสบายเหมาะสมแก่ผู้สูงอายุสามารถทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับเพื่อนบ้านได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมคิด แทวกระโทก กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา ด้านที่อยู่อาศัย องค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีการสนับสนุนการปรับปรุงทางเดินสำหรับผู้สูงอายุ ในด้านสังคม

องค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในชุมชน ควรจัดกิจกรรมหรือโครงการในวันสำคัญต่าง ๆ โดยให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมเป็นครอบครัว ในด้านสุขภาพอนามัยองค์การบริหารส่วนตำบล ควรร่วมกันปฏิบัติงานกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยใช้กลยุทธ์เชิงรุกในการให้ความรู้หรือการจัดกิจกรรม ในด้านสุขภาพอนามัยแก่ผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรมใช้สารเสพติดอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ในด้านนันทนาการ องค์การบริหารส่วนตำบล ควรส่งเสริมและสนับสนุนวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของ ผู้สูงอายุที่มีความสามารถในการเล่นกีฬาพื้นบ้านในอำเภอจากราชจังหวัดนครราชสีมา และด้านความรู้สึกรักมีคุณค่าในตนเององค์การบริหารส่วนตำบล ควรจัดกิจกรรมหรือโครงการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวอย่างจริงจังสม่ำเสมอ (สมคิด แทวกระโทก, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 การยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

Sustainable improvement of the quality of life of the elderly

จากข้อค้นพบในงานวิจัยได้สรุปเป็นองค์ความรู้ในเรื่องการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม หรือเรียกว่า “Sustainable improvement of the quality of life of the elderly” เป็นการรวมใจพัฒนาของผู้สูงอายุโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนทั้งตัวบุคคลและนโยบาย ถูกถ่ายทอดออกมาในรูปแบบโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่สร้างสุข สร้างสรรค์ปัญญา และสร้างสุขภาพ จากองค์ความรู้สรุปได้ว่า โครงสร้างประชากรที่มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมสูงอายุมากขึ้น เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันมองถึงงานในอนาคตที่จะให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ความรู้ ความสามารถทำได้ มองถึงโครงสร้างและการปรับปรุงระเบียบกฎเกณฑ์ในการให้สวัสดิการให้เหมาะสม การกำหนดนโยบายวางแผนพัฒนาโครงการพัฒนาต่าง ๆ ควรมีการศึกษา และวิจัย เพื่อนำข้อมูลในแต่ละพื้นที่มาปรับปรุงให้เข้ากับสภาพบริบท แก้ไขปัญหา ด้านคุณภาพชีวิตให้ตรงกับความต้องการตรงตามเป้าหมาย ในการเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ซึ่งเป็นประโยชน์และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา “ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลกำแพงเขา อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุฯ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.29$) แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสวัสดิการสังคม 2) ด้านทางร่างกาย 3) ด้านสิ่งแวดล้อม 4) ด้านทางจิตใจ และ 5) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านการเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ การเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีความแตกต่างกันตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน และในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน และมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และด้านข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ได้แก่ 1) ผู้สูงอายุควรบริโภคอาหารแต่พอประมาณ และเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย และควรหมั่นออกกำลังกายสม่ำเสมอ 2) อบต. ควรจัดกิจกรรมนันทนาการ เช่น ฟ้อนรำ ร้องเพลง กิจกรรมปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบแก่ผู้สูงอายุ 3) ผู้สูงอายุควรทำกิจกรรมร่วมกันในการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคมด้วยจิตอาสา อบต. ควรส่งเสริมผู้สูงอายุที่มีทักษะทางอาชีพพื้นบ้านโดยการถ่ายทอดความรู้แก่คนในชุมชน 4) อบต. ควรจัดให้มีพื้นที่สีเขียวสำหรับผู้สูงอายุไว้ออกกำลังกาย มีมุมพักผ่อนทางเดินราบเรียบสะดวกสบายเหมาะสมแก่ผู้สูงอายุสามารถทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับเพื่อนบ้านได้มากขึ้น และ 5) ภาครัฐควรมีการสำรวจและส่งเสริมผู้สูงอายุในชุมชนอย่างจริงจัง และทั่วถึง โดยการสนับสนุนอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่ผู้สูงอายุตามความต้องการโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายพิจารณา ผู้วิจัยสรุปโดยรวมว่า ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแล้ว การอยู่ร่วมกันในสังคมที่ควรตระหนักถึงการยอมรับ การให้ความช่วยเหลือ และการได้รับการ

เอาใจใส่ดูแลอย่างสม่ำเสมอ สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ภาวะจิตใจมีความสุข และเข้มแข็งมากขึ้น สามารถชีวิตระดับคุณภาพชีวิตได้ในระดับหนึ่ง รวมถึงการจัดสวัสดิการทางสังคมที่เหมาะสม ทำให้ผู้สูงอายุมีกำลังใจในการใช้ชีวิตในสังคม สิ่งเหล่านี้ ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้เป็นอย่างดี และดำรงชีวิตต่อไปอย่างมีความสุข ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ควรศึกษาการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่มีทักษะทางอาชีพพื้นบ้านในการถ่ายทอดความรู้ในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม 2) ควรค้นหารูปแบบที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และ 3) ควรศึกษาวิจัยในประเด็นแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคมผู้สูงอายุกับเยาวชนในชุมชนผ่านกระบวนการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นเก๋าสู่รุ่นเยาว์

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2563). แนวโน้มสาเหตุและผลที่ตามมาของการมีอายุสูงขึ้นของประชากร. เรียกใช้เมื่อ 21 พฤศจิกายน 2563 จาก <http://www.dop.go.th/th>
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2563). ยุทธศาสตร์แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ. เรียกใช้เมื่อ 21 พฤศจิกายน 2563 จาก <http://www.dop.go.th/th>
- ชมพูนุท พรหมภักดี. (2556). การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2563). ความท้าทายของภาวะสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 21 พฤศจิกายน 2563 จาก <https://www.bot.or.th/Thai/Pages/default.aspx>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- ราชวิทยาลัยทันตแพทย์แห่งประเทศไทย. (2563). ประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุเกือบเต็มตัว. เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2563 จาก <https://www.royalthaident.org/home/>
- สมคิด แทวกระโทก. (2560). แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา. วารสารชุมชนวิจัย, 11(1), 158-170.
- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สทส.). กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2563). นโยบายรัฐบาลด้านผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2563 จาก http://www.oppo.opp.go.th/pages/law/law_06.html

- สำนักงานสถิติจังหวัดนครศรีธรรมราช. (2563). ข้อมูลประชากรคนพิการ. เรียกใช้เมื่อ 5 มิถุนายน 2563 จาก http://nksitham.nso.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=397:mindmap-older&catid=100:2012-01-09-07-04-24
- สุทธิพงศ์ บุญผดุง. (2554). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ 1). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- อารดา ธีระเกียรติกำจร. (2554). คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3). 607-610.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In Fishbein, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.
- Schalock, L. R. (2004). The concept of quality of life: what we know and do not know. Journal of Intellectual Disability Research, 48(3), 203-390.

โรงเรียนวัวชนและภูมิปัญญาการจัดการค่ายกีฬาวัวชนเพื่อการแข่งขัน
ทางการค้า กรณีศึกษา สนามกีฬาวัวชนโคบ้านปากพล ตำบลนาปะขอ
อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง*

FIGHTING-BULL SCHOOL AND THE FOLK WISDOM OF MANAGEMENT
THE FIGHTING-BULL SPORT CAMP FOR COMMERCIAL COMPETITION,
A CASE STUDY: FIGHTING-BULL STADIUM IN PAGPOL VILLAGE,
NAPAKHOE, BANGKAEW, PATTHALUNG

ทิพวรรณ หมั่งห้อง

Tippawan Mhonghong

จิตติมา ดำรงวัฒนะ

Jittima Dumrongwattana

อุดมศักดิ์ เดโชชัย

Udomsak Dechochai

เดโช แชน้ำแก้ว

Daycho Kaenhamkaew

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand.

E-mail: tippawan_mhong@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภูมิปัญญาในการเลี้ยงวัวชนเพื่อการ
แข่งขันทางการค้า 2) ศึกษาวิธีการจัดการค่ายกีฬาวัวชนเพื่อการแข่งขันทางการค้า และ
3) ศึกษาแนวทางส่งเสริมการจัดการค่ายกีฬาวัวชนเพื่อการแข่งขันทางการค้า เป็นวิธีวิจัยเชิง
คุณภาพศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึก เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเป็นตัวแทนผู้ที่มี
ความเกี่ยวข้องกับค่ายกีฬาวัวชน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) เจ้าของสนามกีฬา
2) กรรมการค่ายกีฬา และ 3) สมาชิกค่ายกีฬา จำนวน 14 คน โดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและ
สรุปเป็นภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) ภูมิปัญญาในการเลี้ยงวัวชน มี 3 ด้าน คือ
1.1) โครงสร้างร่างกาย คัดเลือกวัวชนที่มีร่างกายแข็งแรง บึกบึน เขาสวย และกีบเล็กกลม
1.2) เชื้อสายวัวชน พ่อแม่มีเชื้อสายวัวชนแท้ ๆ ประวัติชนดี และครบตามตำรา และ
1.3) กระบวนการฝึกฝน การออกกำลังกาย การกินหญ้า และการฝึกซ้อมวัวชน 2) วิธีการ
จัดการค่ายวัวชนเพื่อการแข่งขันทางการค้า คือ ค่ายกีฬาวัวชนมีความพร้อม ปลอดภัย มีกฎ

* Received 15 March 2019; Revised 20 April 2019; Accepted 30 May 2019

กติกา และที่ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ตั้งแต่การเริ่มเปรียบวัวจนถึงเสร็จสิ้นการชน โดยนายสนาม เป็นผู้ควบคุม 3) แนวทางส่งเสริมการจัดการค่ายกีฬาวัวชน มี 4 ด้าน ได้แก่ 3.1) กฎหมาย นักกีฬาวัวชนต้องปฏิบัติตามระเบียบของทางสนามอย่างเคร่งครัด 3.2) การท่องเที่ยว มีการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ค่ายกีฬา และแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง 3.3) การรวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์ พัฒนากีฬาวัวชน การจัดตั้งเป็นชมรมกลุ่มอนุรักษ์วัวพื้นเมือง และตั้งเป็นค่าย และ 3.4) ข้อมูลทางวิชาการ ภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนเลี้ยงวัวพื้นบ้านมากขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ในด้าน เกษตร

คำสำคัญ: ภูมิปัญญา, การจัดการ, กีฬาวัวชน, การแข่งขันทางการค้า, โรงเรียนวัวชน

Abstract

The objective of this research were as follow: 1) to study the wisdom of raising cattle for competition, 2) to learn how to manage a sports camp bulls to trade competition, and 3) to study ways to promote the sports camp bulls to trade competition. The study was quantitative research method by the document and in-depth interviews. Select purposive sampling group to represent people with sports camps bull. It is divided into 3 groups: 1) the owner of the stadium, 2) sports camps directors, and 3) sports camp members of 14 persons. By analyzing the content and summarizing the research was found that: 1) wisdom in rearing cattle are 3 aspects: 1.1) the structure of the body, selection a bull, with strong, hardy, beautiful horn and round-clawed hooves, 1.2) parents have genuine cattle lineage, good history and complete textbooks, and 1.3) training process. Grass-eating exercise and cow butt drills. 2) The management method in business competition is that the bull-bump camp is ready, safe, rules and strict practices, from the start of the cow to the end of the collision. 3) The guideline promotion of management the fighting-bull sport camp into 4 group: 3.1) legal restrictions: bull athletes must strictly adhere to the field regulations, 3.2) Tourism promotes the promotion of sports camps and nearby attractions; 3.3) integration to conserve the development of bull sports, establish an indigenous bull conservation group and set up as a camp, and 3.4) academic information, the government should encourage people to feed more indigenous cows for agricultural.

Keywords: Folk Wisdom, Management, Fighting-Bull Sport Camp, Commercial Competition, Fighting-Bull School

บทนำ

วัวชนนิยมเลี้ยงกันมากทางภาคใต้ ซึ่งจากการที่คนภาคใต้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา เมื่อหลังฤดูเก็บเกี่ยวประมาณเดือนมีนาคม-เมษายน ชาวนาจะปล่อยโคออกหากินตามท้องทุ่งเป็นฝูงใหญ่ โคจากในหมู่บ้านมีโอกาสพบกัน ประกอบกับเป็นช่วงฤดูผสมพันธุ์โคตัวผู้จึงชนกันแย่งชิงเป็นจำฝูง เพื่อจะได้ยึดครองโคตัวเมีย ชาวบ้านจึงได้เห็นลีลาการชนของโคบางตัวเกิดความรู้สึกพอใจ ประทับใจ และคัดเลือกไว้เป็นโคชน ซึ่งโคชนจะต้องเป็นโคตัวผู้ที่มีลักษณะดี มีอายุประมาณ 4-5 ปี ต้องมีสายพันธุ์เป็นโคชนโดยเฉพาะ ผ่านการเลี้ยงดูฟิตซ้อมร่างกายให้แข็งแรงและฝึกชนบ่อย ๆ จนกลายเป็นโคชนที่มีคุณสมบัติเด่น เช่น แข็งแรง สมบูรณ์ มีไหวพริบในการชน และทรหดอดทนเป็นพิเศษ เป็นต้น โคชนมีมากที่สุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง และสงขลา (ไพศาล ธีรธัญญ์ และคณะ, 2548) วัวชนกีฬาพื้นเมือง เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มนุษย์ได้คิดค้นสร้างสรรค์ ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ถ่ายทอดสืบต่อกันจนเป็นมรดกทางสังคม วัฒนธรรมกีฬาเพื่อสนองตอบความต้องการของมนุษย์ ก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ตื่นเต้นเร้าใจตามชนิด และประเภทของกีฬานั้น ๆ กีฬาจึงเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มนุษย์ได้ตั้งแต่สมัยโบราณถึงปัจจุบันว่าได้มีการเล่นกีฬาเพื่อประโยชน์ในด้านต่าง ๆ มาโดยตลอด นอกจากมนุษย์จะเล่นกีฬาด้วยตัวมนุษย์เองแล้ว มนุษย์ยังมีการนำสัตว์หลายชนิดมาใช้ในการเล่นกีฬา โดยเฉพาะการแข่งขัน เช่น การแข่งม้า การแข่งควาย การชนไก่ และชนแกะ การกัดปลา การชนวัว เป็นต้น (ขมชาติ ศิริสาร, 2554) มนุษย์พยายามคิดค้นกีฬาเพื่อความสนุกสนาน ตื่นเต้นเร้าใจ โดยการใช้สัตว์เป็นตัวแทนของตนไปต่อสู้กันจนเป็นที่นิยมเล่นกันทั่วไปในท้องถิ่น เป็นที่ยอมรับ และเล่นกันอย่างกว้างขวาง จนกลายเป็นกีฬาพื้นเมืองในปัจจุบัน (สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2552) ชนวัวเป็นกีฬาพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงมากที่สุดอย่างหนึ่งของภาคใต้ โดยการคัดเลือกเอาวัวที่มีคุณลักษณะเหมาะสมมาชนกันในสถานที่ที่กำหนดและมีกติกาชัดเจนจนถึงขั้นแพ้ชนะ การจะเป็นวัวชนนั้นต้องมีการฝึกซ้อมที่ต่อเนื่อง และต้องซ้อมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เริ่มตั้งแต่วัวมีอายุประมาณ 4 ปี จนกว่าจะถึงช่วงลงสนามชนวัว โดยมีผู้เลี้ยงหรือควาญวัว เป็นเหมือนหุ้นส่วนชีวิตที่ดูแลกันจนกว่าจะขาย หรือวัวตายไป (อาคม เดชทองคำ, 2543)

ซึ่งกีฬาชนวัว เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่ทำให้ความสนุกสนานตื่นเต้น และสร้างความประทับใจแก่ผู้ที่รักการต่อสู้เป็นอย่างมากการชนวัวถือว่าเป็นกีฬาที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาวภาคใต้ ที่มีสืบทอดมาเป็นเวลาช้านาน (ศิริธ บุญคงแก้ว และสิทธิพร ศรีผ่อง, 2561) กีฬาชนวัวเป็นกีฬาพื้นเมืองของชาวภาคใต้ที่ได้รับความสนใจ และมักจะจัดขึ้นในเทศกาลต่าง ๆ เช่น งานเทศกาลสารทเดือนสิบ เป็นต้น จนถือเป็นประเพณีที่จะต้องจัดให้มีการแข่งขันชนวัวขึ้นใน

งานกีฬาชนวัวเป็นประเพณีอย่างหนึ่งของทางภาคใต้ ซึ่งมีเกือบทุกจังหวัดของภาคใต้การชนวัวนี้มีมานานแล้วประมาณกว่า 100 ปี มาแล้ว ปัจจุบันนี้มีขึ้นในหลายจังหวัด และยังมีนิยมกีฬาชนวัวกันอยู่และชาวภาคใต้ถือว่าเป็นประเพณีด้วย (วิเชียร ณ นคร, 2545)

การนำภูมิปัญญามาใช้ในการจัดการวัวชน เป็นวิถีภูมิปัญญาที่ถูกถ่ายทอดมารุ่นต่อรุ่น คือ วิธีที่จะสร้างความแข็งแกร่งให้กับวัวก่อนลงสนาม สุขภาพ อาหารการกินที่ถูกจัดเตรียมเช่น หญ้า ถั่วฝักยาว มะพร้าว น้ำหอม หรือแม้กระทั่งน้ำดื่มของวัวถูกเตรียมมาจากนอกพื้นที่มาให้วัวกิน ดื่มน้ำเป็นการเฉพาะ เพื่อป้องกันผู้ไม่ประสงค์ดี หรือฝ่ายตรงข้ามเข้ามาเล่นลูกไม้อุบายไม่พึงประสงค์ บริเวณที่พักของวัวจึงถูกดูแลอย่างเข้มงวด สำหรับการพนันวัวชน เป็นกิจกรรมพนันเชิงวัฒนธรรม ชุมชนที่ปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการพนันร่วมสมัยอื่น ๆ อันเป็นปฏิบัติการของการพนัน ยุคโลกาภิวัตน์พนันวัวชนจึงต้องทำทลายกับการพนันแบบใหม่ที่พัฒนาขึ้นด้วยอุปทาน และอุปสงค์การเล่นด้วยกระบวนการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ที่ขับเคลื่อนของทุนนิยม และ เสรีนิยมใหม่ แต่วัวชนเป็นการพนันพื้นบ้านดำรงอยู่ด้วยการใช้ภูมิปัญญาผสมผสานวิทยาการแบบใหม่ ไม่มีแบบแผนการเล่น การพนันแบบนี้ต้องใช้สมาธิ ตั้งใจ อดทน มีกติกามีมีเฉพาะกลุ่ม ทั้งนี้ต้องเดินทางลงสู่บ่อนหรือสนามวัวชนด้วยตนเอง เป็นการพนันที่ต้องสัมผัสกับแบบหน้าต่อหน้าในบ่อนวัวอันร้อนระอุ เช่นเดียวกับต้องหนีการตีตราเชิงลบ จากนักอนุรักษ์และนักสิทธิสัตว์ที่มักจะอ้างสิทธิของสัตว์ (วัว) ว่าด้วยความรุนแรงหรือทารุณสัตว์ ส่วนนักพนันตีคำว่าวัวชนเป็นกิจกรรมบันเทิงและการอนุรักษ์สายพันธุ์วัวพื้นบ้าน การรักษาวิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชน เป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ต่อรองท้าทาย วัฒนธรรมพนันแบบใหม่ของโลกและคานิยมการอนุรักษ์สัตว์ที่นำโดยตะวันตก (รงค์ บุญสวยขวัญ, 2561)

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้สนใจในการศึกษาเรื่อง “โรงเรียนวัวชนและภูมิปัญญาการจัดการค่ายกีฬาวัวชนเพื่อการแข่งขันทางการค้า กรณีศึกษา สนามกีฬาชนโคบ้านปากพล ตำบลนาปะของอำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง” เพื่อศึกษาภูมิปัญญาในการเลี้ยงวัวชนวิธีการจัดการค่ายกีฬาวัวชน และแนวทางในการส่งเสริมการจัดการค่ายกีฬาวัวชนเพื่อการแข่งขันทางการค้า โดยผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ กีฬาวัวชน และภูมิปัญญาการจัดการวัวชน วิธีการจัดการค่ายวัวชน และผลการสังเคราะห์ตัวแปรจากงานวิจัยมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดนำไปสู่การวิจัย พบว่า ตัวแปรหลัก ประกอบด้วย ภูมิปัญญาในการเลี้ยงวัวชน มี 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านโครงสร้างร่างกาย 2) ด้านเชื้อสายวัวชนโดยตรง และ 3) ด้านกระบวนการฝึกฝนของวัวชน ในส่วนของวิธีการจัดการค่ายวัวชน ได้แก่ สนามมีความพร้อมสบาย มีความแข็งแรง ความปลอดภัย มีกฎกติกา มีแนวปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ตั้งแต่การเริ่มเปรียบวัว จนถึงเสร็จสิ้นการแข่งขันโดยมีนายสนามเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด เพื่อนำไปสู่การแข่งขันทางการค้า และค้นหาแนวทางส่งเสริมการจัดการค่ายกีฬาวัวชนเพื่อการแข่งขันทางการค้าอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาในการเลี้ยงวัวชนเพื่อการแข่งขันทางการค้า กรณีศึกษา สนามกีฬาสนโคบ้านปากพล ตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อศึกษาวิธีการจัดการค่ายกีฬาวัวชนเพื่อการแข่งขันทางการค้า กรณีศึกษา สนามกีฬาสนโคบ้านปากพล ตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง
3. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการจัดการค่ายกีฬาวัวชนเพื่อการแข่งขันทางการค้า กรณีศึกษา สนามกีฬาสนโคบ้านปากพล ตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง โรงเรียนวัวชนและภูมิปัญญาการจัดการค่ายกีฬาวัวชนเพื่อการแข่งขันทางการค้า กรณีศึกษา สนามกีฬาสนโคบ้านปากพล ตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) สัมภาษณ์เชิงลึกโดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นตัวแทนผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับค่ายกีฬาวัวชน และสมาชิกสนามกีฬาสนโค แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) เจ้าของสนามกีฬา จำนวน 2 คน 2) กรรมการทำหน้าที่ดูค่ายกีฬา จำนวน 6 คน และ 3) สมาชิกสนามกีฬา จำนวน 6 คน จำนวนทั้งหมด 14 คน ซึ่งทั้งหมดเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องการเลี้ยงวัวชนเพื่อการแข่งขันทางการค้า และผู้ที่ศึกษาวิธีการจัดการค่ายกีฬาวัวชนเพื่อการแข่งขันทางการค้าที่มีประสบการณ์ 5 ปีขึ้นไป

1.2 ด้านเนื้อหา คือ เอกสาร ตำรางานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาการเลี้ยงวัวชน และสนามกีฬาวัวชนบ้านปากพล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ด้านการเลี้ยงวัวชน และสมาชิกสนามกีฬาสนโคบ้านปากพล ที่มีประสบการณ์ 5 ปีขึ้นไป จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงและครอบคลุมเนื้อหา โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.51 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) ภูมิปัญญาและวิธีการจัดการวัวชน และ 3) แนวทางส่งเสริมการจัดการค่ายกีฬาวัวชนเพื่อการแข่งขันทางการค้า

3. การเก็บข้อมูล คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ระยะที่ 2 ศึกษาภูมิปัญญาและวิธีการจัดการวัวชน และระยะที่ 3) วิเคราะห์แนวทางส่งเสริมการจัดการค่ายกีฬาวัวชนเพื่อการแข่งขันทางการค้า

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยนำผลการวิจัยที่ได้มาจัดเรียงเป็นหมวดหมู่ แล้วบรรยายเนื้อหาตามความจริงที่ปรากฏขึ้นโดยต้องอ้างอิงกรอบแนวคิดทฤษฎี และสรุปเป็นภาพรวม

ผลการวิจัย

การศึกษภูมิปัญญาในการเลี้ยงวัวชนเพื่อการแข่งขันทางการค้า พบว่า ภูมิหลังและพัฒนาการของวัวชนภาคใต้ วัวชนในประเทศไทยเกิดขึ้นที่นครศรีธรรมราชในช่วงสเปนมาทำการค้าขายเรื่องวัวในอำเภอร่อนพิบูลย์ และกีฬาวัวชนทางภาคใต้ได้มีมาตั้งแต่สมัยอดีต และมีการสืบทอดกีฬาวัวชนมาจนถึงปัจจุบัน วัวชนทางภาคใต้เป็นวัวพื้นเมือง หรือวัวชนพื้นบ้านทั่วไป และเป็นวัวที่อยู่คู่กับคนไทยมาเป็นเวลายาวนาน สมัยก่อนส่วนมากจะนิยมใช้ในการเกษตร แต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นกีฬาวัวชน สมัยก่อนนิยมนำวัวชนไปชนกันในทุกนาหรือพื้นที่ที่มีบริเวณกว้าง และปัจจุบันได้มีการจัดตั้งเป็นบ่อนหลวง หรือสนามชนโค ปัจจุบันมีกรรมการตัดสิน และมีกฎระเบียบอื่น ๆ อีกมากมาย ขั้นตอนการคัดเลือกสายพันธุ์วัวชนต้องเป็นวัวที่มีโครงสร้างร่างกายที่แข็งแรง บึกบึน สูงใหญ่ มีลักษณะเขาใหญ่ กีบเล็บกลม ไม่มีโรค ออกลูกใหญ่ หลังหนา ลักษณะขาวัวชนต้องแข็งแรง ปลายยอดเขาตี ปลายเขาค้างเข้าไปหรือที่เรียกว่า เขาวง เลือกวัวชนที่มีคิ้วหนา มีดวงตาเล็ก วัวชนที่มีใบหน้าสั้น มีใบหูเล็ก ขนสลายสะอาด ดูสีของวัวชนให้ตรงตามความชอบ หางสวย มีชั้นเชิง ความสามารถในการต่อสู้ เป็นลูกผสมพ่อแม่มีเชื้อสายวัวชนแท้ ๆ มีความอดทนสูงในการต่อสู้ ขวัญต้องครบตามตำรา เล็บเท้าวัวชนต้องสะอาดสวย ถ้าวัวชนที่มีใบหน้ายาวจะไม่นิยมเลือก วัวชนที่มีลักษณะขวัญบนผิวนกของวัวชนที่อยู่ตรงบริเวณปลายจมูกไม่นิยมเลือกซื้อมาเป็นวัวชน และวัวชนที่มีใบหูใหญ่ก็จะไม่นิยมเลือก ในด้านลักษณะวัวชนที่ดี ประกอบด้วย 1) ลักษณะเฉพาะพันธุ์เลือกวัวชน 2) ลักษณะสีของวัวชนไม่จำกัดสี และ 3) ลักษณะขวัญที่ดีของวัวชนขวัญกลางหลังของวัวชน (ขวัญจำใจ) ในการจัดการการเลี้ยงวัวชนก่อนติดคู่ มีขั้นตอน ได้แก่ 1) การออกกำลังกายให้แก่วัวชน มีหลายวิธีไม่ว่าจะเป็น การนำวัวชน เดิน - วิ่ง 2) การอาบน้ำวัวชน อาบน้ำให้กับวัวชนวันละ 2 ครั้ง ตอนเช้าและตอนเย็น 3) การกินหญ้า หญ้าพื้นบ้านได้ทุกชนิดเป็นหญ้าที่เขียวสด 4) การตากแดด อาบน้ำวัวชนเสร็จนำวัวชนไปตากแดด ตั้งแต่เวลา 10.00 - 15.00 และนำหญ้าไปให้วัวชนกิน และเมื่อวัวที่ติดคู่ชน มีขั้นตอน ได้แก่ 1) การเข้าอยู่อาศัยในโรงเรือน เลือกคอกวัวชนที่มีความสะอาด มีบริเวณกว้างไม่มีน้ำขัง มีที่อาบน้ำวัวชนให้สะดวก 2) จำนวนผู้ดูแลรักษาวัวชน ขึ้นอยู่กับเจ้าของวัวชนแต่ละตัวจะเลือกจำนวนผู้ดูแล 3) อาหาร

เสริม เช่น แคลเซียม วิตามิน เป็นต้น ต้มถั่วเขียว แล้วบ้อนให้วัวชนกิน ให้วัวชนกินน้ำตาลคลุโคส ฉีดยาบำรุงต่าง ๆ ให้แก่วัวชนให้วัวชนกินกล้วยน้ำว้า เพื่อให้วัวชนดูสดใส ให้กินน้ำมะพร้าวเพื่อล้างสารพิษทำให้วัวชนมีแรงในการต่อสู้ และสร้างกล้ามเนื้อ และ 4) การเสริมแต่งภายนอก โดยการทาขมิ้นให้ร่างกายอบอุ่นเพื่อไม่ให้วัวเป็นหวัด ทายาตามโคนเขาวัว เพื่อไม่ให้เขาวัวมีเชื้อรา ใส่สร้อยคอสีสันทวยงามเพื่อเสริมความหล่อให้วัวชน ทาน้ำมันมะกอกเพื่อให้ขนของวัวชนแวว และเพื่อให้แมลงมาตอม และสิ่งสุดท้ายที่สำคัญ คือ การฝึกซ้อมวัวชน มีขั้นตอน ได้แก่ 1) การเลือกคู่ซ้อม เลือกตัวที่มีลักษณะโครงสร้างร่างกาย ความสูง ความยาวของลำตัวใกล้เคียงกัน ตัวเท่า ๆ กัน อายุพอ ๆ กัน หรือไม่ห่างกันมาก ความแข็งแรงพอ ๆ กัน ความยาวของเขาวัวชนใกล้เคียงกัน 2) เลือกเวลา และสถานที่ในการซ้อมเลือกซ้อมวัวชนที่สนามชนโคหรือสนามซ้อมเพื่อให้วัวชนเกิดความเคยชินไม่หวาดกลัวกับสนามชนโค หรือคนมาก ๆ 3) จำนวนเวลาในการซ้อมคู่การวาง หรือการซ้อม แต่ละครั้งต้องดูสภาพวัวชนด้วยว่ามีความพร้อมในการซ้อมวัวชนหรือไม่ ใช้เวลาประมาณ 20 - 25 นาที และครั้งต่อไปจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ให้เหมาะสมกับสภาพร่างกายวัวชน และ 4) การวางวัวก่อนติดคู่ชนใช้วิธีการเลือกคู่วางการวางวัวก่อนติดคู่ชนเพื่อให้วัวชนมีความแข็งแรงแข็งแกร่งมากขึ้น เวลานำวัวไปชนวัวชนสามารถชนได้นาน

การศึกษาวิธีการจัดการค่ายกีฬาวัวชนเพื่อการแข่งขันทางการค้า พบว่า สนามชนวัว ต้องมีความพร้อม มีความปลอดภัย ถูกกฎหมาย เป็นลักษณะพื้นที่ที่มีบริเวณกว้าง โปรงโล่งแจ้ง มีอัศจรรย์ไว้ให้นั่งชมกีฬาวัวชน มีรั้วล้อมรอบที่แข็งแรงกันไว้สำหรับให้วัวทำการชน มีการจัดการตัดสินแพ้ชนะ มีโฆษกรายกวัวชนเข้ามาทำการชน มีห้องน้ำไว้บริการ มีทางเข้าออกทางเดียว มีการจำหน่ายบัตรเข้าชมสนามชนโคที่มีความสบายมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก มีแม่ค้ามาขายของมีการกำหนดเวลาตีโพน และมีคนตรวจบัตรเข้าชม มีสถานที่จอดรถเพียงพอ มีคอกวัว หรือโรงเรือนวัวชนให้เขาอยู่ใกล้กับสนามชนวัว มีการการฝ่ายเชิดลางวัวชน มีเจ้าหน้าที่เปิดประตูให้วัวชนเข้ามาทำการชน มีน้ำใช้สะดวก มีความสะอาดไม่อึดอัดไม่อบอ้าว มีกฎกติกาของทางสนาม และเคารพกติกาของทางสนาม ด้านกติกาชนวัว มีข้อปฏิบัติ คือ การเชิดลางวัวชนก่อนทำการชนต้องให้เจ้าหน้าที่เป็นคนเชิดลาง ห้ามทาน้ำมัน หรือเมื่อทุกชนิด ห้ามใส่เครื่องรางของขลังให้วัวชน หรือสร้อยคอวัวชนในวันที่ทำการชน หลังจากเชิดลางเสร็จแล้ว ให้ฟังเสียงสัญญาณนกหวีดในการนำวัวชนมาชนให้ต่อสู้กัน ห้ามโดนวัวชนเมื่อปล่อยชนเข้ากันแล้ว ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดนวัวที่ทำการชนกันอยู่จะปรับเป็นตัวแพ้ทันที เมื่อกรรมการกลางตัดสินแพ้ชนะเป็นอันว่าสิ้นสุด ต้องยอมรับคำตัดสินของกรรมการ กรรมการจะถือเงินเดิมพันไว้ โดยจะให้แก่ผู้ชนะ หรือแบ่งคืนให้กับคู่ที่เสมอกัน ห้ามพกอาวุธเข้ามาในสนามชนโค ห้ามเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ในด้านระเบียบวิธีในการชนวัว มีข้อปฏิบัติ คือ ต้องปฏิบัติตามกติกาของทางสนามทุกอย่าง กรรมการกลางตัดสินเป็นที่สิ้นสุด เวลาเรียกวัวชนเข้าสนามไปชน ต้องนำวัวเข้าไปชนตามลำดับของโปรแกรมการชน เพื่อไม่ให้เป็นการเสียเวลา

ของคู่อื่น การล้างทำความสะอาดด้วยเจ้าหน้าที่ของทางสนามเมื่อนำวัวเข้ามาชน สามารถเข้าพร้อมวัวชนได้ 10 คน เมื่อเข้ามาในสนามให้อยู่ฝ่ายละ 7 คน อีก 3 คน จำเป็นต้องขึ้นจากสนาม ทางสนามจะทำขอบเขตในการดูวัวชนไว้ให้ถ้าฝ่ายไหนไม่นำวัวมาชนตามวัน เวลาที่กำหนด ฝ่ายนั้นจะต้องเสียค่าปรับให้กับอีกฝ่ายหนึ่งตามที่ได้สัญญากันไว้มาก่อน ห้ามใส่สร้อยคอให้วัว ในขณะที่กำลังนำมาชนกัน ห้ามใส่ปกเขาให้กับวัวชนในขณะที่จะทำการชน ห้ามทาน้ำมันทั้งสัน ถ้าวัวชนตัวใดทาจจะไม่มีการชนเกิดขึ้นห้ามเจ้าของวัวเข้าใกล้วัวในขณะที่วัวกำลังชนกันอยู่ ถ้าฝ่ายไหนโดนวัวจะปรับให้วัวชนตัวนั้นเป็นฝ่ายแพ้ทันที การพันโคนเขาเมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะพันโคนเขาจะต้องให้อีกฝ่ายมาดูตอนที่กำลังพันโคนเขา ต้องเสียค่าผ่านประตูตามที่สนามกำหนด ห้ามเจ้าของวัวชนพกพาอาวุธเข้าไปในสนาม เมื่อนำวัวเข้าไปในสนามแล้วเจ้าของวัวจะต้องนำเงินเดิมพันไปให้กรรมการก่อนที่ทำการ ถ้าวัวชนฝ่ายไหนต่อเขา ต้องทำตามสัญญาที่ลงลายลักษณ์อักษรไว้และด้านความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับกีฬาวัวชน ถ้าชนหัวที่สามชนะหลังจากนี้จะชนะอยู่เรื่อย ๆ ขึ้นอยู่กับสภาพวัวชนด้วย ประพรมน้ำมันที่หัววัวชนเพื่อเป็นสิริมงคลให้วัวชนมีแรงในการชน ถ้าวัวชนนอนหันหลังให้คอกเป็นรางวัลชนะแพ้ ถ้าวัวไม่เดินเข้าบ่อนวัว หรือสนามชนโค มีรางวัลชนะแพ้ ดูวันก่อนนำวัวชนไปอยู่คอกวัว ไม่นิยมเลือกคอกวัวหรือโรงเรือนวัวชนที่ประตูหันไปทางทิศตะวันตก เพราะถ้าถ้านำวัวชนไปอยู่แล้วจะไม่ชนะตามความเชื่อคนโบราณ ปลุกเสกขมิ้นแล้วทาให้วัวชนในวันที่วัวทำการชน เพื่อไม่ให้คู่ต่อสู้แทงเข้า การบนบานกับเจ้าที่คอกวัวว่าให้วัวชนที่มาพักที่คอกวัวให้ชนะชนะ ให้วัวชนกินหญ้าสามคำก่อนเข้าสนามชนโค เพื่อให้วัวแรงดีเป็นสิริมงคลกับวัวที่ชนปลุกเสกกล้วยทาให้วัวชนเพื่อที่จะทำให้อายุยืนยาวไม่เข้า และดับกลิ่นสาบคอกชนถ้าเป็นวัวที่แก่กว่า ห้ามเอาต้นเสม็ดเข้าคอกวัวคนโบราณเขาถือว่าวัวชนจะชนะแพ้ เมื่อถึงวันที่วัวจะชนห้ามให้คนหรือใคร ๆ นอนที่คอกวัวในวันวัวชน คนที่เลี้ยงวัวชนถ้าคนใดขายวัวชนในบ่อนวัวจะทำให้การเลี้ยงวัวชนในครั้งต่อไปไม่ราบรื่นและไม่ประสบความสำเร็จ ควรการดูฤกษ์ยามก่อนนำวัวชนเดินออกจากคอกวัวแล้วนำไปสนามชนโค ถังน้ำที่นำไปไว้เช็ดล้างวัวชนก่อนทำการชนจะไม่วางตั้งกับพื้นดิน ถ้าวัวนอนเคี้ยวเอื้องในวันที่วัวจะชนมีรางวัลชนะ ซึ่งสอดคล้องกับคำพูดที่ว่า

“เชื่อว่าถ้าให้วัวชนกินน้ำมันวัวชนจะคึกเหิม มีแรงในการต่อสู้ และควรดูทิศก่อนนำวัวชนเดินเข้าไปในสนามชน ควรเลือกทิศที่ดีเพื่อเป็นสิริมงคลแก่วัวชน ดูวันชนว่าถ้านำวัวชนไปชนในวันนั้นจะชนะ” (กรรมการทำหน้าที่ดูค่ายกีฬา, 2563)

การศึกษาแนวทางส่งเสริมการจัดการค่ายกีฬาวัวชนเพื่อการแข่งขันทางการค้า พบว่ามีแนวทางส่งเสริมการจัดการค่ายกีฬาวัวชน 4 แนวทาง ได้แก่ 1) ส่งเสริมข้อจำกัดด้านกฎหมาย โดยนักกีฬาชนวัวเมื่อเข้ามายังสนามชนโคต้องปฏิบัติตามระเบียบของทางสนามชนโคอย่าง

เคร่งครัด เช่น ไม่ก่อความวุ่นวายในสนามชนโคห้ามนำอาวุธเข้ามาในสนามชนโค ควรปฏิบัติทุกคนเน้นการตรวจอย่างละเอียด และไม่เลือกปฏิบัติเฉพาะคนใดคนหนึ่ง อยากให้มีความเท่าเทียมกันทุกคน ไม่ใช่พอมีตำแหน่งทางการเมืองกลับไม่คั่นอาวุธเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ห้ามเข้า อยากให้ออก พรบ. กฎหมาย ให้ผู้ที่เลี้ยงวัวทุกคนไม่ว่าจะเป็นวัวพื้นเมือง หรือวัวชน ต้องฉีดยาป้องกันโรคทุกปีเพื่อป้องกันโรคระบาดในวัวชนส่งเสริมให้มีการเลี้ยงเพื่อจำหน่าย แต่ไม่ใช่เลี้ยงไว้เพื่อการพนัน หรืออาจจะจัดตั้งชมรมการเลี้ยงวัวชนเพื่อความสวยงาม และกฎหมายการพนันต้องศักดิ์สิทธิ์ ต้องเคารพกฎหมายต่าง ๆ เกี่ยวกับข้อห้ามต่าง ๆ ของสนามชนโค ทางเจ้าของสนามชนโคต้องนำไปปฏิบัติอย่างเคร่งครัด 2) ส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว มีการส่งเสริมด้านประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสนามชนโครวมถึงแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง มีการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางโทรทัศน์ เฟสบุ๊ค เพื่อช่วยโปรโมท ชักชวนให้คนหันมาสนใจกีฬาวัวชนและดึงดูดให้คนเข้ามาชมกีฬาวัวชนมากขึ้น และเมื่อมีคนนอกพื้นที่ได้เข้ามาเที่ยวชมสนามชนโคส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนได้มีรายได้เพิ่มขึ้น เช่น ตลาดน้ำบ้านปากพล ชาวบ้านคนในชุมชนที่เลี้ยงวัวชนก็มีส่วนช่วยส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวโดยเป็นส่วนช่วยสนับสนุนนำวัวมาชนที่สนามชนโคบ้านปากพลเพื่อที่ให้วัวชนหลายคู่ และดึงดูดคนต่างพื้นที่ให้เข้ามาเที่ยวชมกีฬาวัวชน และทางเกษตรอำเภอได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัวพันธุ์ไทย ฝึกหัดวัวไว้ใช้งานเพื่อการเกษตร เช่นการก่อตั้งเป็นกลุ่มชมรมอนุรักษ์วัวพันธุ์ไทย หรือสายพันธุ์วัวชนที่โด่งดังเอาไว้ จะเป็นส่วนช่วยส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว ดึงดูดให้คนที่รักวัวชน ชอบเลี้ยงวัวเข้ามาชมศึกษา 3) ส่งเสริมด้านการรวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์ พัฒนากีฬาวัวชน มีการตั้งชมรมกลุ่มอนุรักษ์โคพื้นเมืองปักษ์ใต้ โดยการชักชวนพรรคพวกเพื่อน คนเลี้ยงวัวชนร่วมกันจัดตั้ง เพื่อเป็นการอนุรักษ์พันธุ์วัวชนที่มีการชนเก่งประวัติการชนที่ดี และช่วยสืบทอดให้กีฬาวัวชนยังคงอยู่มีการจัดตั้งเป็นค่ายโคต่าง ๆ เลี้ยงไว้เพื่อการอนุรักษ์พันธุ์วัว ไม่ใช่เลี้ยงไว้เพื่อการพนัน เช่น การตั้งกลุ่มเลี้ยงวัวพื้นบ้านไว้เพื่อจำหน่าย และการตั้งกลุ่มเลี้ยงวัวพื้นบ้านไว้สำหรับใช้ในทางการเกษตรไว้ใช้ทำไร่ไถนา และ 4) ส่งเสริมด้านข้อมูล ทางด้านวิชาการ มีหน่วยงานของรัฐที่เข้ามาดูแลชาวบ้านในชุมชนที่เลี้ยงวัวพื้นบ้านให้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักการดูแลวัว ต้องมีการฉีดวัคซีนให้วัวชนเมื่อเกิดโรคระบาดติดต่อ เพื่อเป็นการป้องกันการแพร่ระบาด เช่น โรคเท้าเปื่อยปากเปื่อยของวัวชนส่งเสริมการเลี้ยงวัวพื้นบ้านเพื่อการอนุรักษ์เพื่อใช้งานเพื่อใช้ประโยชน์ทางการเกษตรให้เป็นวิทยาทานวิถีชีวิตการเลี้ยงวัวชนของคนใต้เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อถึงภูมิปัญญาในการเลี้ยงวัวชน ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนในการเลือกซื้อวัวชนที่มีลักษณะอย่างไร ให้ความรู้เกี่ยวกับกีฬาวัวชน และการตลาดแก่คนที่เข้ามาสอบถามเพื่อที่จะไปเลี้ยงวัวชน หรือจัดตั้งเป็นค่ายโค และให้ความรู้คำแนะนำแก่เด็ก และเยาวชนที่รัก และชอบกีฬาวัวชน และที่คิดจะเลี้ยงวัวชนเป็นอาชีพ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง โรงเรียนวัวชนและภูมิปัญญาการจัดการค่ายกีฬาวัวชนเพื่อการแข่งขันทางการค้า กรณีศึกษา สนามกีฬาวัวชนโคบ้านปากพล ตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง พบประเด็นสำคัญ ดังนี้

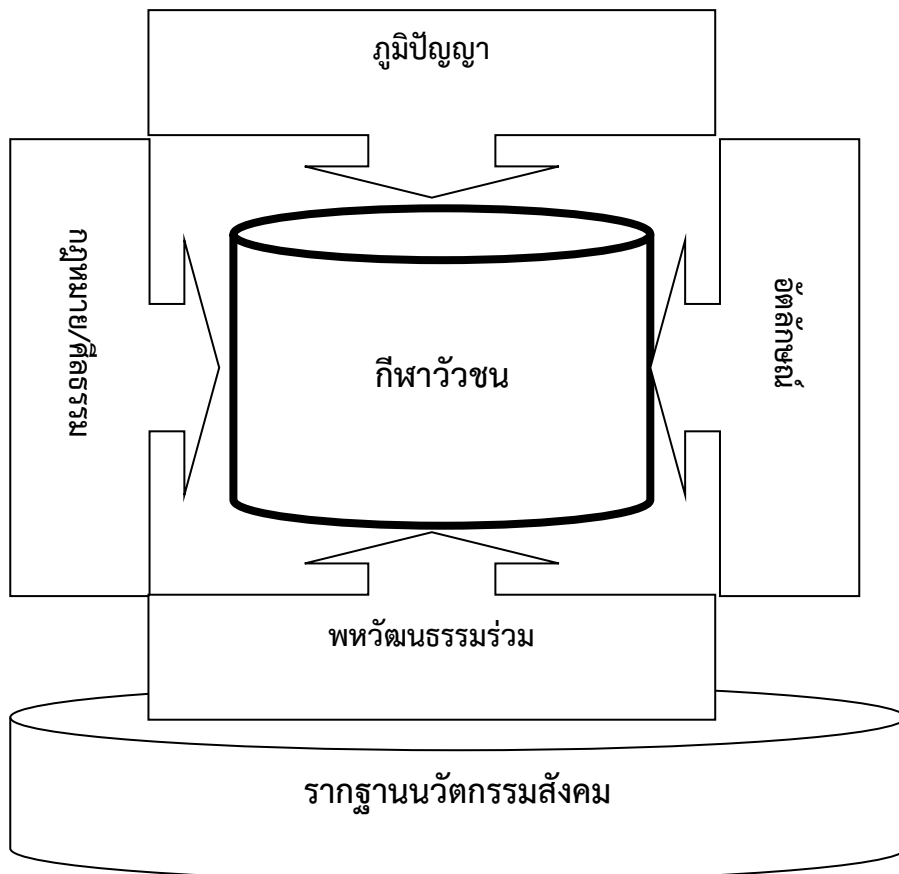
จากการศึกษาภูมิปัญญาในการเลี้ยงวัวชน วัวเป็นสัตว์ที่อยู่คู่กับคนไทยมาเป็นเวลา ยาวนาน ในสมัยก่อนจะนิยมใช้ในการเกษตร ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นกีฬาวัวชน เนื่องจากปัจจุบันได้มีการจัดตั้งเป็นบ่อนหลวง หรือสนามชนโค มีการจัดการตัดสิน และมีกฎระเบียบอื่น ๆ อีกมากมาย สำหรับขั้นตอนการคัดเลือกสายพันธุ์วัวชน ต้องเป็นวัวที่มี โครงสร้างร่างกายที่แข็งแรง บึกบึน สูงใหญ่ มีลักษณะเขาใหญ่ กีบเล็กกลมไม่มีโรค ออใหญ่ หลังหนา ลักษณะขาวัวชนต้องแข็งแรง ปลายยอดเขาตี ปลายเขาโค้งเข้าใน หรือที่เรียกว่า เขาวง เลือกวัวชนที่มีคิ้วหนา มีดวงตาเล็ก วัวชนที่มีใบหน้าสั้น มีใบหูเล็ก ขนสวยสะอาด คูสีของวัวชนให้ตรงตามความชอบ ทางสวย มีชนเชิง การเลือกสายพันธุ์ควรเลือกเป็นลูกผสม พ่อแม่มีเชื้อสายวัวชนแท้ ๆ เพราะมีความอดทนสูงในการต่อสู้ ขวัญต้องครบตามตำรา เล็บเท้า วัวชนต้องสะอาดสวย ถ้าวัวชนที่มีใบหน้ายาวจะไม่นิยมเลือก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพศาล ธีรพงษ์ และคณะ ที่ว่า การเลี้ยงวัวด้วยภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ได้สืบทอดกันมาเป็น เวลาหลายชั่วอายุคน ด้วยการอาศัยธรรมชาติป่า เขา เป็นสถานที่ที่ปล่อยให้วัวใช้เป็นแหล่ง หากิน หลบนอน และดำรงชีวิตอยู่ประมาณ 8 เดือน ตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นฤดูฝนจนถึงช่วงเริ่มต้น ของฤดูหนาว ซึ่งบนเขาจะเริ่มเลี้ยงชาวบ้านจึงต้องนำวัวกลับมาเลี้ยงในพื้นที่ราบของหมู่บ้าน ประมาณ 4 เดือน เจ้าของวัวจะเดินทางขึ้นเขาไปดูวัวของตนเองประมาณ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยนำเกลือขึ้นไปให้วัวกินทุกครั้ง ชาวบ้านนาปะขอจะมีความผูกพันกับวัวทุกตัวที่เขาเป็น เจ้าของ โดยสังเกตได้จากการที่เจ้าของวัวเดินทางขึ้นเขาไปดูวัวเมื่อไปถึงบริเวณที่ปล่อยวัวไว้ และตะโกนร้องเรียกไม่ก็คำว้าวทุกตัวในฝูงเมื่อได้ยินเสียงเจ้าของก็จะกระโจนไล่เลาะเข้ามาหา เจ้าของทันที หรือเวลาที่วัวเป็นแผลที่เกิดจากกิ่งไม้บาดเจ้าของ วัวก็จะอยู่เฝ้าเพื่อรักษา อย่างใกล้ชิดจนกว่าแผลจะหาย อาหารที่วัวชอบกิน ได้แก่ ใบไม้ หน่อไม้ และลูกไม้ทุกชนิด เป็นต้น (ไพศาล ธีรพงษ์ และคณะ, 2548)

จากการศึกษาการจัดการค่ายกีฬาวัวชนเพื่อการแข่งขันทางการค้า สนามชนวัว ต้องมี สภาพความพร้อม มีความปลอดภัย ถูกกฎหมาย ซึ่งลักษณะของพื้นที่กว้าง โลงแจ้ง มีอิศรรายให้คนนั่ง ในส่วนของกฎสนามวัวชนมีการตัดสินแพ้ชนะ มีโฆษกเรียกวัวชนเข้ามาทำการชน มีห้องน้ำไว้บริการ มีทางเข้าออกทางเดียว มีการจำหน่ายบัตรเข้าชมโดยจะมี เจ้าหน้าที่เปิดประตูให้วัวชนเข้ามาทำการชน ด้านกติกาชนวัวมีข้อปฏิบัติ คือ การเช็ดล้างวัวชน ก่อนทำการชนต้องให้เจ้าหน้าที่เป็นคนเช็ดล้าง ห้ามทาน้ำมัน หรือเมือกทุกชนิด ห้ามใส่เครื่องรางของขลังให้วัวชน หรือสร้อยคอวัวชนในวันที่ทำการชน หลังจากเช็ดล้างเสร็จ

แล้วให้ฟังเสียงสัญญาณนกหวีดในการนำว๊านมาชนให้ต่อหัวกัน ห้ามโดนว๊านเมื่อปล่อยชนเข้ากันแล้ว ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดนว๊านที่ทำการชนกันอยู่จะปรับเป็นตัวแพ้ทันที เมื่อกรรมการกลางตัดสินแพ้ชนะเป็นอันว่าสิ้นสุด ต้องยอมรับคำตัดสินของกรรมการ กรรมการจะถือเงินเดิมพันไว้ โดยจะให้แก่ผู้ชนะหรือแบ่งคืนให้กับคู่ที่เสมอกัน รวมถึงห้ามพกอาวุธเข้ามาในสนามชนโค และห้ามเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เข้าในสนาม ดังเช่น อาคม เดชทองคำ ได้กล่าวว่า การชนว๊านในปัจจุบันกลายเป็นธุรกิจการพนัน มีกระบวนการจัดการที่เป็นระบบ มีการเตรียมการ และมีการแบ่งงานกันทำ โดยมีเป้าหมายคือ เพื่อดึงดูดให้ผู้คนเดินทางมาชม ในการบริหารจัดการธุรกิจการพนันว๊านต้องบูรณาการผสมผสานกันระหว่างทักษะทางสังคมและทักษะการบริหารธุรกิจ กล่าวคือ ต้องบริหารความเชื่อมั่น ความไว้วางใจของเจ้าของว๊านและนักพนัน ขณะเดียวกันก็มีเป้าหมายที่ผลกำไรในการบริหารจัดการบ่อนชนว๊าน มีการวางแผนและแบ่งงานกันทำหลายฝ่ายโดยต้องใช้คนที่เหมาะสมกับงานร่วมกันจัดการ และต้องมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (อาคม เดชทองคำ, 2543)

จากการศึกษาแนวทางส่งเสริมการจัดการค่ายกีฬาว๊าน แนวทางส่งเสริมการจัดการค่ายกีฬาว๊าน มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) กฎหมาย นักกีฬาว๊านต้องปฏิบัติตามระเบียบของทางสนามอย่างเคร่งครัด 2) การท่องเที่ยว มีการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ค่ายกีฬา และแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง 3) การรวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์พัฒนากีฬาว๊าน การจัดตั้งเป็นชมรมกลุ่มอนุรักษ์ว๊านพื้นเมือง และตั้งเป็นค่าย และ 4) ข้อมูลทางวิชาการ ภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนเลี้ยงว๊านพื้นบ้านมากขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพิชฌาย์ รัตน์ะ กล่าวว่า การเลี้ยงว๊านในพื้นที่ภาคใต้เป็นวิถีดั้งเดิมที่สะท้อนอัตลักษณ์ของคนปักษ์ใต้ที่มักจะนำว๊านมาชนกันเพื่อความบันเทิงระดับชุมชน แต่ปัจจุบันกระแสความนิยมในกีฬาประเภทนี้เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในกลุ่มนักท่องเที่ยวจากมาเลเซีย และสิงคโปร์ล่าสุดจึงมีการลงทุนสร้างสนามชนว๊านที่มีมาตรฐานสากลเทียบเท่าต่างประเทศ เพื่อหวังต่อยอดด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม พบว่า สนามแห่งนี้ได้พัฒนา และยกระดับสนามว๊านท้องถิ่นที่เปิดตามอัตภาพให้เป็นสนามเพื่อการท่องเที่ยวจุดนี้เองทำให้ผู้ที่ชื่นชอบกีฬาว๊าน รวมถึงนักท่องเที่ยวประทับใจ (สุพิชฌาย์ รัตน์ะ, 2547)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 รูปแบบรากฐานนวัตกรรมสังคม

Social innovation foundation model

จากข้อค้นพบในงานวิจัยได้สรุปเป็นองค์ความรู้สรุปได้ว่า รากฐานนวัตกรรมสังคม หรือเรียกว่า “Social innovation model” จากองค์ความรู้สรุปได้ว่า ภูมิหลัง และพัฒนาการของวัชนภาคใต้ เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชาวปักษ์ใต้ วัชนมีที่มาจากวัที่เลี้ยงไว้ใช้งานตามธรรมชาติการเลี้ยงดู โดยอาศัยภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ วัชนในปัจจุบันถูกคัดเลือกมาจากสายพันธุ์วัชนโดยเฉพาะเป็นวัชนที่มีสายเลือดมาจากพ่อพันธุ์ และแม่พันธุ์สายวัชน กลุ่มคนที่น่าวัมาชนนั้นต้องรักษากฎกติกา มีจรรยาบรรณ ศีลธรรม และความเชื่อที่ถูกบ่มเพาะมา จนกลายเป็นค่านิยมที่ทำต่อ ๆ กันมา ทั้งนี้ สิ่งที่เชื่อมโยงกับมาระหว่างคน วั วิถีชีวิต และอาชีพ จึงสามารถสะท้อนในมิติที่เป็นรากฐาน

ของนวัตกรรมสังคมอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับปัจจุบันที่นำเทคโนโลยีมาช่วยให้การจัดการของวัวชนสะดวกและง่ายต่อการเลี้ยงมากขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ด้านภูมิปัญญาในการเลี้ยงวัวชน มี 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านโครงสร้างร่างกาย ได้แก่ การคัดเลือกวัวชน 2) ด้านเชื้อสายวัวชนโดยตรง และ 3) กระบวนการฝึกฝนของวัวชน ซึ่งวิธีการจัดการค้ายวัวชนเพื่อการแข่งขันทางการค้า คือ สนามกีฬาชนโคบ้านปากพล สนามมีความพร้อม สบาย มีความแข็งแรง ความปลอดภัย มีกฎกติกา มีแนวปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ตั้งแต่การเริ่มเปรียบวัว จนถึงเสร็จสิ้นการชนโดยมีนายสนามเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด และแนวทางส่งเสริมการจัดการค้ายกีฬาวัวชนเพื่อการแข่งขันทางการค้า มี 4 ข้อ ประกอบด้วย 1) แนวทางส่งเสริมข้อจำกัดด้านกฎหมาย ได้แก่ นักกีฬาชนวัวต้องปฏิบัติตามระเบียบของทางสนามชนโคอย่างเคร่งครัด 2) แนวทางส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การส่งเสริมด้านประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสนามชนโค และแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง 3) แนวทางส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์พัฒนากีฬาวัวชน ได้แก่ การจัดตั้งเป็นชมรมกลุ่มอนุรักษ์โคพื้นเมืองปักษ์ใต้ และตั้งเป็นค่ายโคต่าง ๆ และ 4) แนวทางส่งเสริมด้านข้อมูลทางด้านวิชาการ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมภาคชุมชนเลี้ยงวัวพื้นบ้านเพื่อใช้ประโยชน์แรงงานวัวกับภาคการเกษตรมากขึ้น ในด้านการอภิปรายผล ภูมิปัญญาในการเลี้ยงวัวชน การจัดการค้ายกีฬาวัวชน และแนวทางส่งเสริมการจัดการค้ายกีฬาวัวชน จากการศึกษาข้อมูลไม่พบงานวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบกันได้โดยตรง ซึ่งผู้เป็นเจ้าของวัวจะเลี้ยงดูวัวชนอย่างดีและตั้งชื่อวัวชนตัวเก่งตามลักษณะหรือความสามารถ สนามชนวัวจะใช้ลานกว้าง ๆ หรือสนามเป็นสถานที่ชน ต่อมาเมื่อมีการจัดทำสนามบ่อนชนวัวถาวรขึ้น มีรั้วกั้น มีปะรำสำหรับกรรมการใช้ตะโพกเป็นสัญญาณสำหรับการชนวัวในสนาม มีนายสนามซึ่งเจ้าของวัวรู้จักมักคุ้นและเชื่อถือเป็นคนกลางในการชนวัวมีการพนันขันต่อกันเป็นธรรมดา วัวคู่ชนที่เข้าต่อหัวถือเป็นการเข้าสู่การตัดสิน แพ้ - ชนะ จนกว่าวัวตัวใดตัวหนึ่งวิ่งหนี หมดลีลาของการต่อสู้ก็ถือเป็นฝ่ายแพ้ ข้อเสนอแนะการดำเนินการวิจัย ได้แก่ 1) ควรมีการจัดสวัสดิการให้แก่คนที่นำวัวมาชนเพิ่มมากขึ้นเพื่อเป็นการดึงดูดให้คนนำวัวมาชนมากขึ้น ควรปรับปรุงที่นั่งไว้สำหรับชนวัวให้มากขึ้นเพียงพอต่อผู้เข้าชม ควรมีการส่งเสริมในเรื่องการแจกจ่ายเมล็ดพันธุ์หญ้าให้แก่คนที่เลี้ยงวัวชน ควรมีการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องของการปฐมพยาบาลให้แก่คนที่เลี้ยงวัวชน และควรมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการเลี้ยงวัวชนเพื่อให้มีการสืบทอดแก่รุ่นลูกรุ่นหลานสืบต่อไป 2) ควรจัดให้มีการจัดกลุ่มเลี้ยงวัวชนภายในชุมชนเพื่ออนุรักษ์พันธุ์วัวชน และสนับสนุนให้เยาวชนมีอาชีพเสริมสามารถสร้างรายได้ให้แก่ตัวเองโดยการทำแปลงหญ้าขาย หรือว่ารับจ้างเลี้ยงวัวชน และ 3) ควรมีหน่วยงานภาครัฐมาให้ความรู้ในเรื่องการฉีดยาวัคซีนแก่คนที่เลี้ยง

ว๊วชนภายในชุมชน เป็นประจำทุกปี และควรจัดให้มีหน่วยงานเข้ามาให้ความรู้ในการเลี้ยงว๊วชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการทำหน้าที่ดูค่ายกีฬา. (14 กันยายน 2563). โรงเรียนว๊วชนและภูมิปัญญาการจัดการค่ายกีฬาว๊วชนเพื่อการแข่งขันทางการค้า กรณีศึกษา สนามกีฬาชนโคบ้านปากพล ตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง. (ทิพวรรณ หมั่งห้อง, ผู้สัมภาษณ์)
- ขนาด ศีติสาร. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับว๊ว บนเกาะโทะกูโนะชิมะ. *jsn Journal*, 1(1), 21-41.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- ไพศาล ธีรธัช และคณะ. (2548). การศึกษาแนวทางการเลี้ยงว๊วด้วยภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อสร้างเศรษฐกิจชุมชนบ้านนาเปอะ ตำบลชาติตระการ อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- รงค์ บุญสวยขวัญ. (2561). การเมืองของการพนันว๊วชนภาคใต้. *วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 3(3), 241-266.
- วิเชียร ณ นคร. (2545). มรดกวัฒนธรรมทักษิณ. นครศรีธรรมราช: สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- ศศิธร บุญคงแก้ว และสิทธิพร ศรีผ่อง. (2561). การปรับตัวของกีฬาว๊วชนเพื่อการท่องเที่ยว. ใน การประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 1. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2552). ว๊วชนคนปักษ์ใต้. *วารสารทักษิณ*, 1(2), 68-81.
- สุพิชฌาย์ รัตน์ะ. (2547). ยกระดับ "ชนว๊ว" กีฬาพื้นบ้าน เพื่อการท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2560 จาก <http://www.nationtv.tv/main/content/378414282/>
- อาคม เดชทองคำ. (2543). หัวเชื้อก๊วชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สามัญวัดสระเรียง มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double Blind Peer-Reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน) ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มิถุนายน และ ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม – ธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1

และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 - 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion)/ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนานวัตกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

- 1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ ข้อที่/ เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)
- 2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสวดี เชี่ยวชาญ, 2557)
- 3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ่มรักษา และอัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)
- 4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)
- 5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

- 1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)
- 2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่อ).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑุวงศ์. (2556) ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ความ ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสถาพร ปุณณนโท (จำลองจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาจพันธ์. (2537). หม้อคอควย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาควงศ์. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ สิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อรรถพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริจจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsocmoc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงาน

การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็ก สำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตรักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตริทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน ในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนนโท (จำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPMปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.
- Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol. 1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helping practices and family-Centered care. Pediatr Nurs, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม ได้ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารสิ่งฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระเบียบวิธีของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย ที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt).....ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

อภิปรายผล (18 pt)

(16.pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

...(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สาระที่ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

...(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับได้ใจความ... พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย... และการนำผลการวิจัยไปใช้... รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือ กรณีที่ขอบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

.....(16 pt)

.....(16 pt).....

สรุป (18 pt)

(16.pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16.pt)

.....

.....

.....

.....

.....